

”VANHAAN EN MISSÄÄN NIMESSÄ HALUAISI PALATA”

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristön muutosprosessi henkilöstön kertomana

Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

Sosiaali- ja terveysalan kehittäminen ja johtaminen

kevät, 2019

Lautanen Jonna

Sosiaali- ja terveystieteiden kehittäminen ja johtaminen
Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

Tekijä	Jonna Lautanen	Vuosi 2019
Työn nimi	Vanhaan en missään nimessä haluaisi palata. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristön muutosprosessi henkilöstön kertomana.	
Työn ohjaaja	Outi Välimaa	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyöni on tehty yhteistyössä yksityisen varhaiskasvatuspalvelua tuottavan yrityksen kanssa. Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda näkyväksi henkilöstön näkökulmaa ja kokemusta oppimisympäristön muutosprosessin eri vaiheista. Tutkimuksen lähtökohdat ovat uudistuneissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman muutoksen myötä yrityksessä koettiin tarpeelliseksi kehittää oppimisympäristöä tila-ajattelun ja toimintaympäristön suuntaan, jotta varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tavoitteilla olisi paremmat edellytykset toteutua päiväkodin oppimisympäristössä.

Tutkimus on kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus, jonka aineisto kerättiin varhaiskasvatuksen henkilöstöltä tarinan muodossa. Tutkimusaineisto analysoitiin aineistolähtöisesti sisällönanalyysi metodia käyttäen. Tutkimus tehtiin yksityistä varhaiskasvatuspalvelua tuottavan yrityksen päiväkodissa, eteläsuomalaisessa pienessä kaupungissa. Tutkimukseen osallistui koko päiväkodin henkilöstö.

Tutkimustulos on moninainen, johon vaikutti oppimisympäristön muutosprosessin eri vaiheet. Tutkimusprosessiin osallistuneilla työntekijöillä kokemukset ja tunteet, sekä muutoksen toteutuksessa tehdyt ratkaisut vaihtelivat myönteisistä kielteisiin prosessin eri vaiheissa. Tutkimustuloksista käy myös ilmi toimintakulttuurin kehittämisen tarpeet suhteessa uuteen toimintaympäristöön.

Avainsanat Varhaiskasvatus, oppimisympäristö, toimintaympäristö, toimintakulttuuri

Sivut 52 sivua, joista liitteitä 1 sivua

Master's degree in Management of Health Care and Social Services
The Hämeenlinna University Center

Author	Jonna Lautanen	Year 2019
Subject	Absolutely not returning to the former. The early childhood education learning environment reform process perspective by the personnel.	
Supervisor	Outi Välimaa	

ABSTRACT

My thesis has been developed in partnership with a unit of a private early childhood education provider in a small town in southern Finland. All employees of the chosen unit participated. The purpose of this research is to document the different steps for creating a new learning environment from the perspective of our personnel's perspective and experience. The starting point is the new early childhood education plan of 2016, which, when released, inspired our company to enhance our learning environment mode of thinking, as well as the operating environment, to guarantee that early childhood education plan acts were met.

This research is qualitative as nature, meaning that all material was collected from the early childhood education provider's personnel in the form of a story. The research material was analyzed in a data-driven approach using the content analysis method.

The research result is manifold and was affected by the different steps of the learning environment change process. The employees who participated in this research had experiences that varied from negative to positive in various steps of the process. The result also highlights the need to develop new processes for activity culture to meet the demanding requirements of the new operating environment.

Keywords Early childhood education, learning environment, activity culture

Pages 52 pages including appendices 1 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT	2
3	TEOREETTINEN VIITEKEHYS	4
3.1	Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö.....	4
3.1.1	Fyysinen oppimisympäristö.....	5
3.1.2	Psyykkinen oppimisympäristö.....	5
3.1.3	Emotionaalinen oppimisympäristö	5
3.1.4	Kognitiivinen oppimisympäristö.....	6
3.2	Sosiaalinen oppimisympäristö	6
3.3	Pedagoginen toimintaympäristö.....	6
3.4	Toimintakulttuuri varhaiskasvatuksessa	7
3.5	Pedagoginen johtaminen	8
4	VARHAISKASVATUS SUOMESSA	9
4.1	Varhaiskasvatusta ohjaava lainsäädäntö	9
4.2	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet työtä ohjaavana asiakirjana	10
5	TOIMINTAKULTTUURIN JA OPPIMISYMPÄRISTÖN MUUTOS VARHAISKASVATUKSESSA.....	11
6	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	13
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	16
7.1	Tutkimusprosessi ja aineistonkeruumenetelmät.....	17
7.2	Taustatiedot tutkimuskohteesta	20
7.3	Laadullinen tutkimus.....	20
7.4	Kategoria-analyysi tutkimusmetodinä	21
7.5	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	22
8	TUTKIMUSTULOKSET	23
8.1	Vanhaan en missään nimessä haluaisi palata – Tuntuu, että on koko ajan pihalla	23
8.2	Tunteisiin olisi voinut varautua etukäteen – Olin aluksi aika epäluuloinen	26
8.3	Uusi oppimisympäristö etsii muotoaan – Lapsia ei pysty jakamaan tarpeeksi pieniin ryhmiin.....	29
8.4	Nyt on ihana, kun tilat vähän avarampia – Tilat ja ideat eivät kohdanneet	30
8.5	Uudet kalusteet toivat hyvää mieltä – Odottelimme kalusteita pitkään.....	32
8.6	Suunnittelu vaihe meni mukavasti – Saimme vanhoja rojuja pois nurkista	34

9 JOHTOPÄÄTÖKSET	36
10 POHDINTA.....	44
LÄHTEET	49

Liitteet

Liite 1   Aineistonkeruulomake

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatuksen kenttä on kohdannut viime vuosina suuria muutoksia. Varhaiskasvatuksen ohjaus ja valvonta muuttui vuonna 2013 sosiaali- ja terveysministeriöltä opetus- ja kulttuuriministeriölle (Opetushallitus, 2015). Tämän jälkeen varhaiskasvatusta on kehitetty vauhdilla, oikeastaan kehittäminen ja uuden lain valmistelu alkoi jo vuonna 2012, opetus- ja kulttuuriministeriössä ja ennen siirtymää valmisteluja tehtiin sosiaali- ja terveysministeriön toimesta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2014, s. 12-13) Vuonna 2017 Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti työryhmän ratkomaan varhaiskasvatuksen kehittämistä. Työryhmän tehtävänä oli selvittää, miten varhaiskasvatusta tulisi kehittää pitkällä aikavälillä, tästä syntyi Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017-2030. (Järvenkallas, Karila & Kosonen, 2017, s. 9) Tiekartan selvityksen pohjalta hallitus aloitti uuden varhaiskasvatulain valmistelun, joka astui voimaan 1.9.2018.

Näiden muutosten ohella Opetushallitus valmisteli varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 (vasu), josta tuli velvoittava työtä ohjaava asiakirja aikaisemman suuntaa antavan ja ohjeistavan Vasun sijaan. Uudistuneen varhaiskasvatulain myötä Vasua on myös päivitetty vastaamaan paremmin lakia, uusi vasu astui voimaan 1.1.2019. Tässä tutkimuksessa puhuttaessa tai viitattaessa vasuun, tarkoitetaan kuitenkin varhaiskasvatussuunnitelman perusteita 2016.

Varhaiskasvatuksen kentällä on siis tapahtunut paljon kehittämistä viimeisten vuosien aikana. Opintojeni alussa huomio kiinnittyi eniten vasun perusteisiin, tulihan niiden tavoitteet saavuttaa varhaiskasvatuksen kentällä tehtävässä työssä. Vasun perusteista oppimis- ja toimintaympäristöt herättävät mielenkiintoni. Yrityksessä, jossa työskentelen, on huomattu myös tarve kehittää ja muuttaa päiväkotien oppimisympäristöjä, niin fyysisen ympäristön kuin toimintakulttuurin näkökulmasta. Yrityksessä on ajatus muuttaa päiväkotien tiloja toimintatiloiksi aikaisemman ryhmätila ajatuksen sijaan. Minun mieleeni heräsi kysymyksiä, miten oppimisympäristöä tulisi muokata, jotta vasun perusteilla olisi edellytykset toteutua? Miten oppimisympäristön muutosta tulisi tehdä yksiköissä ja miten se onnistuisi päivittäisen työn ohessa? Kerroin ajatuksistani varhaiskasvatusjohtajallamme ja pohtiessamme asiaa yhdessä, sain lähtökohdat tutkimukselle.

Tutkimuksen tarkoituksena on tuoda näkyväksi sitä prosessia, mitä varhaiskasvatuksen työntekijät kokevat oppimisympäristön muutosta tehdessä. Tutkimuksen tuloksen tarkoituksena on tuoda ymmärrystä muutosprosessin kulusta ja siitä, millaisia asioita ison muutoksen edessä tulisi huomioida. Lisäksi tutkimustulokselta toivotaan käsitystä siitä, miten tilojen muutos ja toimintakulttuuri vaikuttavat toisiinsa.

Tutkimus on laadullinen aineistolähtöinen tutkimus, jonka tutkimusaineisto on kerätty päiväkodin henkilöstöltä heidän kertomina tarinoina. Oppimisympäristön muutosprosessi ja tutkimuksen tekeminen alkoi elokuussa 2017. Tutkijana olin mukana koko muutosprosessin ajan. Osallistuin työyhteisön ryhmäkeskusteluihin ja varhaiskasvatusjohtajan oppimisympäristöön liittyviin käynteihin yksikössä. Tutkijana roolini oli prosessissa osallistuva ja kannustava. Varsinainen tutkimusaineisto kerättiin työntekijöiltä tammikuussa 2019.

Käsitteinä tutkimuksessani käytän vasun perusteissa käytettyjä käsitteitä. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö on käsitteistä laajin, joka kattaa jo kaiken varhaiskasvatuksen toiminnan. Tutkimuksessa olen pyrkinyt avaamaan oppimisympäristö-käsitteen laajuutta ja nostamaan esiin tutkimuksen kannalta oleellisia muita käsitteitä, kuten toimintakulttuuri, joka on osa oppimisympäristön rakennuspalikoista. Tutkimuksessa puhun myös toimintaympäristöstä, joka käsitteenä enemmän ilmaisee varhaiskasvatukselle ominaista tekemistä. Tutkimuksessa käytetään myös käsitteitä toimintatiloista ja tila-ajattelusta, tällä tarkoitan tilan ja toiminnan yhdistämistä toisiinsa, toiminta linkittyy tiettyyn tilaan. Fyysistä tiloista tutkimuksessa puhuttaessa tarkoitan päiväkodin pohjaratkaisua, seiniä, kalusteita ja välineitä.

Tutkimuksessa teoreettinen viitekehys on varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Päiväkotiyrityksellä ja sen yksittäisen päiväkodin ryhmillä on paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat, joiden perustana on kaikkia velvoittava valtakunnallinen vasu. Anonymiteetin vuoksi, en tutkimuksessa käsittele yrityksen tai päiväkodin ryhmien paikallisia vasuja.

Tutkimusta tehdessäni pyrin tiedostamaan omat lähtökohtani, asemani ja työhistoriani päiväkodin johtajana suhteessa tutkimukseen ja tutkittaviin. Toivon tutkimustuloksen tuovan ymmärrystä oppimisympäristön muutosprosessista työntekijöiden näkökulmasta. Näkökulmia siihen miten isoja muutoksia voidaan tukea ja niiden sujuvuutta edesauttaa, sekä sitä, mitä hyvää prosessissa on ollut, ja miten näitä asioita pystyttäisiin tulevaisuuden muutoksissa hyödyntämään.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Opinnäytetyössä tutkitaan päiväkodin henkilöstön kokemuksia varhaiskasvatuksen oppimisympäristön muutosprosessista, jotta uusilla varhaiskasvatussuunnitelman perusteilla on edellytyksiä toteutua päiväkodin arjessa. Opinnäytetyössä oppimisympäristö on rajattu koskemaan fyysistä oppimisympäristöä, jossa tarkastellaan toimintaympäristön uudelleen sijoittamista perinteisen kolmiryhmäisen päiväkodin tiloihin. Lähtökohtana on rakentaa uusi oppimisympäristö tila-ajattelun pohjalta ja pyrkiä pois vanhasta ryhmäkeskeisestä ajattelumallista.

Varhaiskasvatuksen perusteet 2016 on Opetushallituksen antama määräys, jota varhaiskasvatusta tuottavien yritysten ja kuntien tulee toiminnassaan noudattaa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 on laadittu uudistetun varhaiskasvatuslain 2015 pohjalta.

Opinnäytetyö tehdään yhteistyössä yksityisen päiväkotiyrityksen kanssa. Uudistuneiden varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden myötä pohdintaa on herättänyt perinteisten päiväkotien rakenteet ja perinteiset ryhmäjaot. Yrityksessä aloitettiin toimintakaudella 2016-2017 pedagogiset kahvilat, joissa varhaiskasvatuksen henkilöstö pääsi yhdessä pohtimaan muun muassa varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 tuomia ajatuksia, haasteita ja mahdollisuuksia, sekä tulevia muutoksia päiväkodin arkeen ja tiloihin. Pedagogisissa kahviloissa henkilöstö pääsi mukaan kehittämään ja vaikuttamaan yrityksen varhaiskasvatussuunnitelman päivittämistä varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisiksi. Varsinaisesti varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 astuivat voimaan 1.8.2017, jolloin päiväkodit jatkoivat varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden jalkauttamista omilla yksiköissään pedagogisten kahviloiden ja varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta.

Oppimisympäristö on käsitteenä laaja, joka pitää sisällään fyysisen-, psyykkisen-, sosiaalisen- ja pedagogisen oppimisympäristön. Lisäksi oppimisympäristöön vaikuttavat tavat ja käytänteet, sekä toimintakulttuuri mikä yhteisössä vallitsee. Rajasin opinnäytetyön koskemaan toiminnan sijoittelua suhteessa tiloihin koskevaa oppimisympäristöä ja sen kehittämistä ja uudelleen rakentamista. Tutkimuksessani se tarkoittaa toiminnan, kalusteiden ja välineiden sijoittumista fyysisiin tiloihin luoden edellytykset varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden toteutumiseksi. Fyysisen oppimisympäristön muodostumista ei voida tarkastella täysin irrallisena tekijänä oppimisympäristön kokonaisuudesta. Päiväkodin toimintakulttuuri ja muutoksessa johtaminen vaikuttavat myös fyysisen oppimisympäristön muodostumiselle ja uudelleen muokkautumiselle. Varhaiskasvatuksessa pedagogiikka on kaikessa läsnä, myös fyysisen oppimisympäristön uudelleen rakentamisessa. Näiden viitekehysten sisällyttäminen tutkimukseen on varhaiskasvatuksen perusteet huomioiden oleellista tutkimuksen kannalta.

Opinnäytetyön aihe on ajankohtainen, niin tutkimuskohteena olevassa yrityksessä, kuin valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen saralla. Haluan opinnäytetyöni avulla tuoda näkyväksi sitä prosessia, miten kokonaisvaltaisesti varhaiskasvatuksen henkilöstö työstää varhaiskasvatuksen perusteiden 2016 tuomia muutoksia ja käytänteiden viemistä arkeen. Oman kokemukseni mukaan uusien varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sisäistäminen ja päiväkodin arkeen vieminen on pitkä prosessi, jota pitää määrätietoisesti tukea ja tarkastella, niin kasvattajien, kuin muun varhaiskasvatuksen henkilöstön tasolla, sekä johtoportaan. Tutkimuksessa en käsittele yrityksen omia toimintaa ohjaavia varhaiskasvatussuunnitelmia luottamuksellisista syistä.

3 TEOREETTINEN VIITEKEHYS

Tutkimukseni teoriaa ohjaa varhaiskasvatustalakiin perustuva varhaiskasvatuksen perusteet 2016. Tässä kappaleessa avaan keskeisiä varhaiskasvatuksessa käytettyjä käsitteitä opinnäytetyöni näkökulmasta, joita tutkimukseni teoreettisessa viitekehityksessä käytetään. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö muodostuu monesta eri tekijästä, ja eri tekijöiden vaikutavuus toisiinsa on kiistaton. Vaikka olen teoriaan pilkkonut oppimisympäristöön liittyvät tekijät omien otsikoiden alle, tulee huomioida niiden limityvän ja kerrostuvan vahvasti toisiinsa nojaten, tukien ja täydentäen.

3.1 Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa 2016 määritellään oppimisympäristöä seuraavasti. Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristöä käsitteenä tarkastellaan fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tekijöiden kautta. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristö käsitteenä pitää sisällään nämä kolme osa-aluetta ja päiväkodin oppimisympäristöstä puhuttaessa tulee huomioida käsitteen laajuus. Oppimisympäristöllä tarkoitetaan tiloja, materiaaleja, välineitä, tapoja ja toimintakulttuuria, joiden tulee tukea lasten laaja-alaista oppimista, ikäkaudelle sopivaa kehitystä, sekä vuorovaikutusta. (Opetushallitus, 2016, s. 31–32)

Päiväkodin oppimisympäristöä kehittäessä huomioidaan fyysisten tilojen esteettömyys, ergonomia ja viihtyvyys. Tiloissa tulee myös huomioida ekologisuus, valaistus ja akustiikka, sekä sisäilman laatu. Oppimisympäristöä tulee kehittää niin, että ne tukevat lapsen kokonaisvaltaista kehitystä varhaiskasvatuksen tavoitteet huomioiden. (Opetushallitus, 2016, s. 31–32)

Lasten osallisuus huomioidaan oppimisympäristöä suunniteltaessa. Lapset otetaan mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan oppimisympäristöään. Ympäristön ja tilojen tulee olla monipuolisia ja innostavia, jotka tarjoavat mahdollisuuden kaikenlaiselle toiminnalle. Oppimisympäristössä huomioidaan lasten yksilöllisyys ja laaja-alainen oppiminen, sekä pedagoginen toiminta, joka tukee oppimista erikokoisissa ryhmissä. (Opetushallitus, 2016, s. 31–32)

Oppimisympäristöä kehitetään siten, että jokaisella, niin lapsella, kuin varhaiskasvatuksen henkilöstöllä on mahdollisuus vuorovaikutukseen. Ympäristö on turvallinen ja toista kunnioittava. Kaikilla on mahdollisuus kysyä, ihmetellä ja tulla kuulluksi. (Opetushallitus, 2016, s. 31–32)

Helenius ja Lummelahdi ovat kirjoittaneet kirjan varhaiskasvatuksen henkilöstölle vasun perusteiden ja varhaiskasvatustalain tulkitsemisen tueksi, jossa määritellään oppimisympäristöä seuraavaa. Oppimisympäristö on kaikkialla missä lasten kanssa varhaiskasvatuksessa liikutaan. Niitä ovat fyysiset tilat, välineet ja materiaalit, joita toiminnassa käytetään.

Oppimisympäristöä ovat päiväkodin lähialueet ja muut paikat, joissa lasten kanssa retkeillään ja liikutaan. Oppimisympäristön tulee tukea ja edesauttaa lapsen kehitystä kaikissa ikävaiheissa, sekä edistää oppimista ja vuorovaikutusta monipuolisesti laaja-alaista osaamista unohtamatta. Oppimisympäristöä tulee tarkastella ja kehittää yhdessä huoltajien ja perheiden kanssa huomioiden fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 132)

3.1.1 Fyysinen oppimisympäristö

Fyysisellä oppimisympäristöllä tarkoitetaan päiväkodin rakennusta tiloihin, sekä niihin sijoitettuja kalusteita ja toiminnassa tarvittavia välineitä. Fyysisten tilojen tulisi olla esteettisesti kauniita ja viihtyisiä. Tilojen tulisi olla toimivat ja esteettömät, jotka innostavat lapsia liikunnan, leikin ja tekemisen iloihin. Fyysisten tilojen tulee olla turvalliset siistit ja ilmanlaadultaan puhtaat. Tiloissa tulee huomioida ekologisuus ja hyvä akustiikka. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 132–133)

Lähialueet ja sen tarjoama luonto ovat myös oppimisympäristöjä, jota varhaiskasvatuksessa tulee hyödyntää. Liikkuminen pois päiväkodin pihapiiristä innostaa lapsia liikkumaan, tutkimaan ja leikkimään. Liikkuminen ja retkeily tukevat lapsen oppimista ja luontaista taipumusta ihmettelyyn. Luonnossa liikkuminen myös opettaa luonnonvaalimista ja kestävästä kehityksen periaatteita. Fyysisessä oppimisympäristössä tulee myös huomioida mahdollinen yhteistyö ja yhteinen toiminta lähialueiden koulujen, sekä muiden päiväkotien kanssa. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 132–133)

3.1.2 Psyykinen oppimisympäristö

Psyykkisellä oppimisympäristöllä tarkoitetaan ympäröivän yhteisön luomaa ilmapiiriä ja yhteisön suhtautumista toisiinsa. Sitä on myös tavat ja käytänteet, miten yhteisön jäsenet kohtaavat ja kohtelevat muita jäseniään. Psyykinen oppimisympäristö on lasta ja aikuista arvostava, jossa kunnioitetaan kaikkia sen jäseniä. Psyykkisessä oppimisympäristössä kaikki pääsevät osallistumaan ja vaikuttamaan, ympäristön jäsenet viihtyvät ja kokevat olevansa osa yhteisöä. Suhtautuminen ympäristön jäseniin on myönteistä ja kannustavaa, ketään ei jätetä yksin tai kiusata. Psyykinen oppimisympäristö kannustaa lapsen positiivisen minäkuvan kehittymisessä ja persoonan yksilöllistä kasvua. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 134)

3.1.3 Emotionaalinen oppimisympäristö

Emotionaalisella oppimisympäristöllä tarkoitetaan tunteiden kokemista ja niiden ilmaisua eri keinoin. Emotionaalinen oppimisympäristö tarjoaa paljon eri mahdollisuuksia ilmaista itseään ja tunnetiloja vuorovaikutuksessa

muun ryhmän kanssa. Emotionaalinen oppimisympäristö antaa lapsille erilaisia oppimisen elämyksiä ja kokemuksia, on salliva erilaisten tunteiden kokemiselle ja ilmaisemiselle. Ympäristö on turvallinen ja kiireettömyys välittyy ympäristöstä. Aikuiset kuuntelevat lapsia ja antavat mahdollisuuden ihmettelulle, kysymyksille ja keskusteluille. Kaikenlainen ilmaisu eri muodoissa on ympäristön käytössä lapsiryhmän kulloisenkin tarpeen huomioiden. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 134)

3.1.4 Kognitiivinen oppimisympäristö

Kognitiivisella oppimisympäristöllä tarkoitetaan ympäristön tarjoamia mahdollisuuksia oppia. Lapsi oppii ja oivaltaa itsenäisesti, sekä yhdessä ryhmän kanssa. Kognitiivinen ympäristö tukee oppimista kokonaisuutena. Tällaisessa ympäristössä opetellaan hankkimaan tietoa ja soveltamaan sitä käytäntöön. Ympäristössä opetellaan tukemaan kavereita ja jakamaan oppimaansa toisille, tärkeää on myös oppia hakemaan tukea toisilta oman oppimisen tueksi. Kognitiivisessa oppimisympäristössä huomioidaan digitaalisuus ja hyödynnetään sen tarjoamat mahdollisuudet. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 134–135)

3.2 Sosiaalinen oppimisympäristö

Sosiaalinen oppimisympäristö on kaikkia niitä ihmissuhteita, joita päivittäisessä kanssakäymisessä tulee kohdattua. Sosiaaliseen oppimisympäristöön kuuluvat myös muut viranomaiset ja päättäjät, esimerkiksi neuvola. Sosiaalisessa oppimisympäristössä aikuiset ohjaavat ja tukevat lasta vuorovaikutuksessa muiden yhteisön jäsenten kanssa. Päiväkodin ja huoltajien välinen saumaton yhteistyö ja dialogi ovat osa sosiaalista oppimisympäristöä. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 135–136)

3.3 Pedagoginen toimintaympäristö

Fyysisen oppimisympäristön pedagogista teoreettista määritelmää on mahdoton tehdä pelkästään tilan tai pedagogiikan näkökulmasta. Pedagoginen oppimisympäristö muodostuu tilan ja sen käyttäjien toiminnoista ja pedagogisista ratkaisuista tilassa. Pedagogista toimintaympäristöä luovat varhaiskasvatuksen opettaja, -hoitaja ja lapset yhdessä. Kuvaavampi nimi mitä tilanteesta voi käyttää, on pedagoginen toimintaympäristö. (Raittila & Siippainen, 2017, s. 474–477)

Pedagogisessa toimintaympäristössä on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, johon on sopivasti jätetty tilaa lapsen osallisuudelle ja mahdollisuuden vaikuttaa tilanteen kulkuun. Ympäristössä huomioidaan jokaisen jäsenen vahvuudet ja hyödynnetään niitä pedagogiikan toteutumisessa. Ympäristö ja tilanne muuttuu ja muokkautuu joka hetki, se mihin suuntaan tilanne etenee, on pitkälti varhaiskasvatuksen ammattilaisen käsissä. Suhautuminen lapsiin ja heidän aloitteisiinsa, sekä oman suunnitellun

toiminnan muokkaaminen lasten ideoiden pohjalta luo perustaa pedagogisen toimintaympäristön toteutumiselle. (Raittila & Siippainen s. 478–484)

3.4 Toimintakulttuuri varhaiskasvatuksessa

Päiväkodin toimintakulttuuri kehittyy yhteisössä toimivista varhaiskasvatuksen työntekijöistä, lapsista, sekä muista yhteistyökumppaneista ja verkostoista, joiden kanssa päiväkodin arjessa ollaan tekemisissä. Toimintakulttuuria rakennetaan yhdessä niistä elementeistä, joista arki rakentuu, kuten yhdessä sovituista asioista, suunnitelmista ja työyhteisön säännöistä. Tähän vaikuttaa myös yksikön historia ja jo vallitseva toimintakulttuuri. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 16–23)

Toimintakulttuuria kehitetään vuorovaikutuksessa yhteisön työntekijöiden, lasten ja vanhempien kanssa, jokaisella on osansa toimintakulttuurin muodostumiselle ja jokaisella yhteisön jäsenellä tulee olla mahdollisuus olla vaikuttamassa sen kehittymiseen. Uudet yhteisön jäsenet, lait ja säännökset muuttavat ja muokkaavat toimintakulttuuria, näin kuuluukin tapahtua, kulttuurin pitää kasvaa, kehittyä ja vaihtaa muotoaan. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 16–23)

Päiväkodin toimintakulttuurin tulee olla toisia kunnioittavaa ja arvostavaa. Päiväkodissa kaikkien tulee saada mahdollisuus olla yhteisön tasavertaisena jäsenenä, jota kuullaan ja mielipiteet huomioidaan yhteisissä päätöksissä. Päiväkodin arjessa henkilöstö on esimerkin näyttäjänä lapsille, he luovat mallia siitä toimintakulttuurista, joka kannustaa, kuuntelee, kehittää ja antaa positiivista palautetta yhteisön muille jäsenille. Toimintakulttuuri on paljon myös ääneen sanomatonta tietoa ja tapoja. Yhteisössä on asioita ja normeja, miten ollaan totuttu toimimaan. (Helenius & Lummelahti s. 16–23)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden 2016 mukaan (Opetushallitus, 2016, s. 29–30) toimintakulttuuria pitää kehittää seuraavien periaatteiden mukaisesti:

- Toimintakulttuurin lähtökohtana on huomaavainen oppiva yhteisö, jossa kaikenlaiset mielipiteet ja ajatukset kuullaan, niistä keskustellaan ja keskusteluun kannustetaan. Oppivassa yhteisössä tutkitaan asioita yhdessä kokeillaan ennakkoluulottomasti uutta, ollaan periksi antamattomia ja opitaan toinen toisiltamme. Oppiva yhteisö myös pysähtyy tarkastelemaan toimintaansa ja kehittää itseään.
- Leikkiin ja vuorovaikutukseen motivoiva yhteisö rakentaa ja muuttaa toimintaympäristöä luovasti leikkien ja mielikuvituksen mukaan. Työntekijät osallistuvat lasten leikkeihin ja antavat niille aikaa. Yhteistyötä tehdään yhdessä lasten, aikuisten ja vanhempien kanssa ja kaaverisuhteista pidetään huolta.
- Toimintakulttuuriin kuuluu yhteisön kaikkien jäsenten osallisuus, tasa-arvoisuus ja samanarvoinen kohtelu. Kaikki yhteisössä ovat

tärkeitä ja kaikkia sen jäseniä kuullaan ja huomioidaan. Myönteinen ja sensitiivinen tapa toimia päiväkodin arjessa, sekä tasapuolinen kohtelu on osa varhaiskasvatuksen toimintakulttuuria.

- Päiväkodin toimintakulttuuriin vaikuttavat muut yhteisöt ja kulttuurit, joista yhteisö koostuu. Tämä nähdään arkea rikastuttavana tekijänä. Varhaiskasvatuksessa huomioidaan suomalaiset kulttuuriperinteet, sekä ympäristön monimuotoisuus, kehitetään uusia toimintatapoja yhteisten keskusteluiden ja erilaisten näkemysten pohjalta. Toimintakulttuurissa huomioidaan myös kielen ja sen kehityksen tärkeys lapsen eri kehitysvaiheissa. Päiväkodin työntekijät huomioivat myös oman puheen ja kielen merkityksen esimerkin näyttäjänä.

3.5 Pedagoginen johtaminen

Päiväkodin johtajalla on suuri vastuu yksikkönsä henkilöstöstä ja lapsista. Hänen tehtävänä on vastata varhaiskasvatuslain ja asetusten, sekä niissä asetettujen tavoitteiden toteutumisesta ja noudattamisesta. Tämän lisäksi päiväkodin johtajan vastuulla on yksikön taloushallinto, henkilöstöjohtaminen ja työhyvinvointiin liittyvät asiat. Päiväkodin johtaja on vastuussa kaikesta päiväkodissa tehtävistä päätöksistä ja toiminnasta ja hänen tulee huolehtia, että laadukkaalla varhaiskasvatuksella on edellytykset toteutua päiväkodin toiminnassa. (Heinonen, Iivonen, Korhonen, Lahtinen, Muuronen, Semi, Siimes, 2016, s. 73)

Pedagogisella johtajalla on laaja näkemys varhaiskasvatuksesta, sen vaikuttavuudesta ja pedagogiikan edellytysten toteutumisesta. Hänen tehtävänä on kehittää ja arvioida laadukkaan pedagogiikan toteutumista päiväkodissa, johtamalla pedagogiikan toteutumista yksikkönsä varhaiskasvatuksessa. Pedagoginen johtaja on kiinnostunut kehittämään varhaiskasvatusta ja päivittämään omaa osaamistaan pedagogiikan saralla. (Heinonen ym., 2016, s. 74)

Parrilan ja Fonsénin mukaan pedagoginen johtaja toteuttaa pedagogiikan johtamista ja pedagogista johtamista. Pedagoginen johtaja käsite syntyy kahdesta eri pedagogisesta johtamisen ajattelun mallista ja pyrkimyksestä näiden tavoitteiden saavuttamisessa. Pedagogisesti vahvan johtajan arvo maailmassa pedagogiikka nousee tärkeysjärjestyksessä korkealle. Hän myös varaa pedagogiikan arviointiin ja kehittämiseen riittävästi aikaa, joka onnistuakseen tarvitsee myös rakenteet, joissa riittävän ajan ja resurssin varaaminen pedagogiikalle on mahdollista. Pedagogiselle johtajalle on varhaiskasvatuksen sisältö ja perustehtävät hyvin hallinnassa. Johtajalla on myös vastuu pedagogisen johtamisen ja keskustelun ylläpitämisestä organisaation ylemmille johtamisen tasoille. Usein pedagoginen keskustelu ja sille annettu painoarvo vähenee mitä ylemmäksi johdossa mennään, koska sisältö painottuu enemmän talouteen ja sen hallintaan. Pedagoginen johtaja on johdonmukainen, jakaa vastuuta ja käy dialogia työyhteisön kanssa. Pedagoginen johtaja on kiinnostunut työhyvinvoinnista ja myönteisen ilmapiirin kehittämisestä. (Fonsén & Parrila, 2016, s. 24, 28–31)

4 VARHAISKASVATUS SUOMESSA

Varhaiskasvatukseen tulee tukea ja myötä vaikuttaa lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen kaikilla lasten ikätasoilla. Varhaiskasvatuksessa ehkäistään syrjäytymistä ja edistetään tasa-arvoa ja rohkaistaan lapsia tutkimisen ja ihmettelyn kautta oppimaan uutta. Varhaiskasvatuksessa luodaan pohja oman elämän osallisuuteen ja yhteiskunnassa vaikuttamiseen. Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa ja tuetaan heitä vanhemmuudessa. (Opetushallitus, 2016, s. 14)

Suomessa kaikki kunnat ovat vastuussa varhaiskasvatuksen järjestämisestä. Varhaiskasvatusta voidaan järjestää perhepäivähoidossa, päiväkodissa tai joillakin muilla varhaiskasvatustilain puitteissa toimivilla ratkaisuilla. Varhaiskasvatusta voi kunta järjestää itse, tai ostaa palvelun yksityiseltä palvelun tuottajalta. Mikäli kunta ulkoistaa varhaiskasvatustilain, tulee sen varmistua varhaiskasvatustilain laadun tason vastaavan vähintään kunnan järjestämän varhaiskasvatustilain tasoa. (Opetushallitus, 2016, s. 14)

OECD:n (*Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö*) mukaan jo vuosien ajan, on suomessa varhaiskasvatukseen osallistuminen ollut OECD maiden keskinäisessä vertailussa alhaista. Viimeisessä OECD:n varhaiskasvatustilain indikaattorissa on pitkällä aikavälillä, vuosien 2005, 2010 ja 2016 vertailussa, suomalaisten 3-5 vuotiaiden lasten osallistuminen varhaiskasvatukseen kasvanut. OECD tuo kuitenkin esille suomessa olevan alueellisia eroja varhaiskasvatukseen osallistumisessa, erot vaihtelevat suomen sisällä jopa kymmenen prosenttia asuinpaikasta riippuen. (OECD, 2018, s. 166–167)

4.1 Varhaiskasvatusta ohjaava lainsäädäntö

Uusi varhaiskasvatustilain astui voimaan 1.9.2018. Laissa säädetään muun muassa kaikkien lapsien yhdenvertaisesta oikeudesta turvalliseen varhaiskasvatukseen, jossa he pääsevät osalliseksi vaikuttamaan omaan kasvuun ja oppimiseen leikin, taiteen ja liikumisen avulla. Varhaiskasvatustilain oppimisympäristön tulee tarjota monipuolista pedagogista toimintaa, joka ohjaa lasta elinikäiseen oppimiseen ja yhteiskunnan jäsenenä toimimiseen. (Varhaiskasvatustilain 540/2018)

Varhaiskasvatus on ollut muutaman viime vuoden aikana suuren myllerryksen ja muutoksen kohteena. Vauhtia muutoksien vuosiin antoi varhaiskasvatustilain siirtyminen sosiaali- ja terveystilainministeriöstä opetus- ja kulttuuriministeriölle 1.1.2013. Ensimmäinen suuri lakimuutos astui voimaan 1.8.2015, jonka myötä varhaiskasvatusta ohjaava varhaiskasvatustilain suunnitelman perusteet (2005) päivitettiin varhaiskasvatustilain suunnitelman perusteisiin 2016. Uudesta vasusta tuli velvoittava asiakirja ja työvälilain aikaisemman ohjaavan vasun sijaan.

Samaan aikaan kun kentällä keskityttiin uuden vasun perusteiden rakentamiseen, silloinen opetus- ja kulttuuriministeri, nykyinen opetusministeri Sanni Grahn-Laasonen oli asettanut pienen työryhmän selvittämään varhaiskasvatuksen tilaa Suomessa. Kesän kynnyksellä 2017 julkaistiin varhaiskasvatuksen tiekartta. Tässä selvityksessä tarkastellaan varhaiskasvatuksen tilaa Suomessa taloudellisen- ja yhteiskunnallisen vaikuttavuuden, osallistumisasteen nostamisen, sekä henkilöstön koulutuksen näkökulmasta. (Järvenkallas, Karila & Kosonen, 2017, s. 9)

Pian tiekartan julkaisun jälkeen opetus- ja kulttuuriministeriö alkoi valmistelemään jälleen uutta varhaiskasvatuksen lakimuutosta, joka korjaisi tiekartassa nostetut epäkohdat varhaiskasvatuksen tilasta vuoteen 2030 mennessä. Uusi tiekartan pohjalta tehty varhaiskasvatustalain astui voimaan 1.9.2018. Lain valmistelussa nousi paljon kohua sosionomien tulevaisuuden näkymistä varhaiskasvatuksessa ja työtehtävien sijoittumisesta suhteessa yliopistosta valmistuvien lastentarhanopettajien työtehtäviin.

Sosionomien työtehtävien selkeä työnkuva ei ole selvinnyt vielä opinnäytetyötä tehdessäni ja kentällä koetaan epävarmuutta tehtävistä ja tehtävän kuvista. Opetus- ja kulttuuriministeriö on helmikuussa 2019 perustanut varhaiskasvatuksen koulutuksen kehittämisfoorumin, jonka tehtävänä on koulutuksen ja kouluttajien yhteistyön lisääminen, sekä varhaiskasvatustalain toteutuksessa tukeminen koulutuspoliittisista lähtökohdista katsottuna. Foorumin tarkoituksena on edistää erilaisten koulutuspolkujen syntymistä ja parempia mahdollisuuksia täydennys- ja jatkokoulutautumiseksi. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2019)

Yksityistä varhaiskasvatusta koskee sama lainsäädäntö kuin kunnallista varhaiskasvatusta. Henkilöstön riittävä määrä ja koulutus, pedagoginen toiminta, sekä turvallinen oppimisympäristö tulee vähintään olla samalla tasolla kuin kunnan tai kaupungin päiväkodeissa. Yksityistä palveluntuottajan toimintaa valvovat kunnan lisäksi aluehallintovirasto ja Valvira. Yhteys valvoviin viranomaisiin on kaksisuuntainen, heiltä saa myös neuvoa ja tukea epäselvissä asioissa. (Opetushallitus, 2016, s. 14)

Varhaiskasvatustalain lisäksi päiväkodissa työskenteleviä ohjaavat myös muut lait ja asetukset. Keskeisimpänä mainittakoon lastensuojelulaki, laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta, laki sosiaalihuollon- ja terveydenpalvelun palvelusetelistä, laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista ja laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö, 2018)

4.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet työtä ohjaavana asiakirjana

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 on tehty YK:n lasten oikeuksien sopimuksen ja varhaiskasvatustalain pohjalta. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, lyhennettynä vasu, on velvoittava asiakirja, jota kaikkien varhaiskasvatusta järjestävien tahojen tulee noudattaa. Vasun

lähtökohtana on lasten toimintaympäristön ja kasvu ympäristön muutokset, jotka tarjoavat yhdenvertaisen kasvun, oppimisen ja kehityksen lähtökohdat kaikille varhaiskasvatukseen osallistuville lapsille. (Opetushallitus, 2016, s. 8)

Uusi vasu astui voimaan 1.8.2017 johon yrityksessämme valmistauduttiin hyvin. Edellisen kevään aikana pidimme pedagogisia kahviloita päiväkotien henkilöstölle ja pohdimme mitä kaikkea tämä tarkoittaa lasten osallisuuden ja laaja-alaisen oppimisen näkökulmasta. Kävimme monia keskusteluita toimintakulttuurin merkityksestä ja sen muutoksesta suhteessa uuden vasun asettamien säästöjen saavuttamiselle. Toimintakulttuurin lisäksi meidän tuli ja tulee edelleen tehdä suuria muutoksia päiväkotien fyysisille oppimisympäristöille.

5 TOIMINTAKULTTUURIN JA OPPIMISYMPÄRISTÖN MUUTOS VARHAISKASVATUKSESSA

Tässä luvussa tarkastelen toimintakulttuuriin ja oppimisympäristöön tarvittavia muutoksia suhteessa vasun perusteisiin. Päiväkodin toimintakulttuuri ja ympäristö ovat vahvasti sidoksissa toisiinsa mahdollistavana tai rajoittavana tekijänä. Tästä johtuen käsittelen aiheita samassa yhteydessä. Kokemukseni perusteella voin todeta toimintakulttuurin muutokseen tarvittavan vahvaa työyhteisön muutoshalua, sekä määrätietoista osaavaa johtamista kohti uutta tapaa toimia yhteisönä ja yhteisön jäsenenä.

Varhaiskasvatuksessa on pitkään ollut vallalla aikuislähtöisen toimintakulttuurin malli. Päiväkodin kasvattajat ovat yhdessä pohtineet läpikäytävät teemat vuodenajat huomioiden, rakentaneet niiden ympärille laulut, leikit, liikunnat ja askartelut. Parhaimmissa päiväkodeissa oli selkeä viikoittainen lukujärjestys, jota noudatettiin päivän ja tunnin tarkasti, poikkeuksia viikoittaiseen rytmiin tehtiin vain äärimmäisessä tilanteessa.

Uuden vasun myötä varhaiskasvatuksessa on velvoite rakentaa uusi toimintakulttuuri ja oppimisympäristö lapsille ja meille kasvattajille, vanhempia unohtamatta. On opittava pois vanhasta, totutusta, kaavamaisesta toimintatavasta ja heittäytyä hetken ja tilanteen vietäväksi kuunnellen, lapsia ja heidän ajatuksiaan, tarttua niihin ja lähteä kasvattamaan aiheista tutkimusmatkaa leikin, ihmettelyn ja ilon avulla pedagogiikkaa unohtamatta. Oppiminen tapahtuu matkanvarrella, kuin huomaamattaan.

Vasun perusteissa säädetään toimintakulttuurista ja oppimisympäristöstä selkein ohjein seuraavasti: toimintakulttuuri on ihmisen luoma tapa toimia, joka eri yhteisöissä on erilainen ja yhteisön itsensä luoma. Toimintakulttuuriin vaikuttavat historia ja kulttuurilliset tavat toimia. Varhaiskasvatuksessa toimintakulttuuri rakentuu eri tekijöistä yhdeksi kokonaisuudeksi. Näitä tekijöitä ovat muun muassa

- arvot ja periaatteet
- oppimisympäristö ja työtavat
- ilmapiiri ja vuorovaikutus
- koulutus ja osaaminen
- johtaminen, kehittäminen ja käytännön tavat toimia
- suunnittelu, organisointi, toteuttaminen ja arviointi

Näiden tekijöiden tulee kaikissa muodoissaan tukea lapsen oppimista, kasvua ja kehitystä. Varhaiskasvatuksen henkilöstön tulee näyttää esimerkkiä omalla toiminnallaan ja vuorovaikutuksellaan lapsille, näistä esimerkeistä lapset oppivat malleja, arvoja ja tapoja toimia muiden kanssa. Toimintakulttuurin luomisessa ja sen muuttamisessa on keskeinen rooli johtamisella ja johtamisen rakenteilla. Ensisijaisesti johtamisella mahdollistetaan jokaisen lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen edistämistä kaikilla osa-alueilla. Toimintakulttuuriin kehittämien vaatii johdonmukaista pedagogista johtamista, jota arvioidaan ja kehitetään yhdessä työyhteisön kanssa. (Opetushallitus, 2016, s. 28)

Päiväkotien toimintakulttuurin muutokseen lähdettiin ensisijaisesti rakenteiden ja oppimisympäristön muutoksen kautta. Päiväkotien tiloja ryhdyttiin muokkaamaan ja käänsimme ajatusta kohti tila-ajattelua. Tutkimuskohteena olleessa päiväkodissa pyrimme pois perinteisestä päiväkodin ryhmäajattelusta ja siirtymään ajatukseen, toiminnan ja tilojen suhteen tila-ajattelun suuntaan. Käytännössä tämä tarkoittaa lapsien liikkumista pienryhmissä tilasta toiseen, kulloisenkin tarpeen mukaan eikä tavaroiden ja toiminnan liikuttelua yhteen ryhmään, jossa lapset ovat. Tämä muutos vaatii paljon johtamiselta ja henkilöstöltä. Yksistään tilojen ja rakenteiden muokkaaminen ei riitä uuden toimintatavan ja kulttuurin muodostumiselle. Vanhasta totutusta kaavasta pois oppiminen vaatii jokaisen panosta uuden tavan ja toimintakulttuurin luomiselle. Ajatuksen tasolla yhteisesti sovittu muutos, esimerkiksi tilojen suhteen kuulostaa kovin helpolta, mutta käytännön toimivuuden kannalta siihen tarvitaan paljon uudelleen organisointia ja uusien toimintamallien kokeilua. Muutoksessa tarvitaan motivaatiota ja periksi antamattomuutta aina kokeilla uudestaan, jos edellinen tapa toimia koetaan huonoksi.

Koen vahvasti oppimisympäristön olevan sidoksissa vallalla olevaan toimintakulttuuriin. Rakenteelliset ominaisuudet esimerkiksi päiväkodin tiloissa voivat olla esteenä uuden kulttuurin kehittämiseksi ja muodostumiselle. Toimintakulttuurin kehittämiseksi pitää olla fyysiset sekä organisaation rakenteelliset puitteet suotuisat. Näiden lisäksi varhaiskasvatuksen kentällä tulee olla ymmärrys mitä vasun perusteissa näistä säädetään. Jokaisen päiväkodissa työskentelevän tulee käsittää mitä hänen työssään ja yksikössään tarkoittaa toimintakulttuurin muutos. Vasun käsitteistö pitää avata työyhteisön kanssa yhdessä. Päiväkodeissa tulee käydä jatkuvaa keskustelua ja arviointia, miten meidän toimintakulttuuri ja oppimisympäristö vastaa vasun perusteisiin. Lisäksi niin työyhteisöissä kuin johdon tasolla meidän tulee käydä keskustelua, miten tämä lisää meidän laatua

varhaiskasvatuksessa ja mitkä ovat lapsen mahdollisuudet vaikuttaa oman oppimisympäristön ja ympäröivän kulttuurin kehittämiseen?

Oppimisympäristö on muutakin kuin pelkät fyysiset tilat. Vasun mukaan oppimisympäristöä ovat myös ympärillä oleva yhteisö ja sen käytänteet, toimintavälineet ja tavarat, sekä muut päiväkodin käyttämät paikat, jotka tukevat lapsen kehitystä, kasvua ja vuorovaikutustaitoja. Varhaiskasvatuksessa oppimisympäristö käsitteenä sisältää fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen ymmärryksen. Oppimisympäristö tulee rakentaa yhdessä lasten kanssa siten, että lasten tulee voida oppia ja kasvaa, sekä toteuttaa itseään kaikilla aisteillaan yhdessä kasvattajan kanssa ihmetellen ja tutkien. Oppimisympäristön tulee olla turvallinen ja sensitiivinen. Lapsen tulee saada ikätasonsa mukaisia myönteisiä onnistumisen ja oppimisen kokemuksia. Lasta kunnioittavassa oppimisympäristössä lapsi tulee kuulluksi ja hänellä on mahdollisuus vaikuttaa omaan ympäristöönsä ja kulttuuriinsa liittyviin asioihin. (Opetushallitus, 2016, s. 31–32)

6 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Aikaisempia tutkimuksia varhaiskasvatuksen oppimisympäristöstä on tehty jonkin verran. Tutkimuksia lukiessani havaitsin tutkimuksen rajauksen sijoittuvan ohi omasta aiheestani, vaikka oppimisympäristö tai sen kehittäminen olisi ollut tutkimuksen yläkäsitteenä. Päädyin tarkastelemaan lähemmin kolmea tutkimusta niiden rajauksen vuoksi, tutkimuksissa oli fyysisen ympäristön, pedagogiikan ja oppimisympäristön kehittämisen näkökulma. Tutkimusongelma näissä kolmessa tutkimuksessa on lähellä omaa tutkimuskysymystäni.

Pro gradussaan Miia Nummila on tutkinut varhaiskasvatuksen oppimisympäristön laatua Early Childhood Environment rating Scale – Revised (ECERS-R) mittarilla. Hänen tekemässään tutkimuksen tuloksissa käy hyvin ilmi, esimerkiksi fyysisten tilojen ja välineiden sijoittelun olevan kasvattajajohtoista ja lapsilla on hyvin vähän vaikutusmahdollisuuksia tilaan tai välineisiin liittyviin asioihin. Tutkimuksessa käy ilmi liikunta, musiikki ja kuvataide välineiden olevan niin sanotusti aikuisen takana, jolloin lapset eivät voi omaehtoisesti käyttää toiminnassa ja leikeissä kyseisiä välineitä, vaan niiden käyttämiseen tarvitaan kasvattajan lupa. Tutkimuksen tuloksissa heikolle tasolle jäivät myös lapsen vaikutusmahdollisuudet oman oppimisympäristön rakentamiseen. Mittarin ja vasun 2005 mukaan, lapsilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa fyysisen ja psyykkisen ympäristönsä rakentamiseen ja lasten mielipiteitä tulee kuulla ympäristöä kehittäessä. Tuloksista käy ilmi myös tämän olevan aikuisjohtoista ja tutkia jättääkin ilmoille avoimen kysymyksen lapsen oppimisen mahdollisuuksista tällaisessa ympäristössä. (Nummila, 2016, s. 78, 80)

Vaikka tutkimus on valmistunut vuonna 2016 ennen tämän hetkisiä vasun perusteita, mielestäni tuloksista voi havaita hyvin niitä asioita, joihin tulee edelleen päiväkodin arjessa kiinnittää huomiota ja tehokkaasti kehittää toimintaa lasta osallistavaksi oman ympäristönsä toimijaksi. Voidaan myös todeta, että ymmärrys lapsen osallisuudesta on jo aivan eri tasolla kuin aikaisempina vuosina. Vertailtaessa nykypäivää ja gradun valmistumisen ajankohtaa tulee tietysti huomioida, että vasun perusteista on tullut syksyllä 2017 velvoittava asiakirja ja perusteet kokonaisuutenaan, sekä sanamuodot ovat huomattavasti muuttuneet aikaisemmista vasun perusteista. Nykyisissä perusteissa lasta ei esimerkiksi enää pelkästään kuulla, vaan hän on osallinen toimija omassa ympäristössään ja tekemisessään.

(Vaajanen, 2018, s. 35–36) Tutki Pro Gradussaan fyysistä varhaiskasvatusympäristöä päiväkodin johtajien ja lastentarhanopettajien tulkinnoista. Tutkimuksessa on lisäksi arkkitehdin näkökulma päiväkodin tilojen rakentamisesta. Tutkimuksen tehtävänä oli selvittää fyysisen varhaiskasvatusympäristön merkitystä ja löytää toimintaympäristöstä niitä ratkaisuja, jotka edistävät arjen sujuvuutta ja tilojen monipuolista käyttöä, sekä löytää ne ratkaisut, jotka tukevat pedagogiikkaa.

Tutkimuksessa kysyttiin päiväkodin johtajilta uudisrakentamiseen ja vanhojen tilojen remontointiin liittyvistä kokemuksista, pedagogiikan, tilojen toimivuuden ja uusien käytänteiden näkökulmasta. Arjen kokemukset tilojen toimivuudesta tutkija analysoi lastentarhanopettajien vastauksista, eritoten huomioiden fyysisen varhaiskasvatusympäristön antaman tuen pedagogiikassa. Arkkitehdin osuus tutkimuksessa on tuoda näkökulmaa päiväkodin rakentamisen ehdoista ja suunnittelussa huomioon otettavista asioista.

Tutkimusmetodina Vaajanen käytti tapaustutkimusta, joka kerättiin laadullisen tutkimuksen eri menetelmillä. Päiväkodinjohtajilta tutkija keräsi aineiston avoimella kyselylomakkeella, lastentarhanopettajilta tutkimusaineisto kerättiin focus-group haastattelulla ja arkkitehdiltä teemahaastattelua käyttäen. (Vaajanen, 2018, s. 39)

Tutkimustuloksissa ilmeni fyysisen oppimisympäristön tilojen muokattavuuden tilanteen ja tarpeen mukaan, olevan pedagogisen varhaiskasvatuksen tärkeä osa. Tiloja, joissa oli seiniä ja joita pystyi avaamaan kokonaiseksi isoksi tilaksi tai vaihtoehtoisesti jakamaan pieniksi, pidettiin toiminnan kannalta mielekkäinä. Tuloksista käy myös ilmi TVT- laitteiden huomioiminen tilojen suunnittelussa nousseen jokaisen kohderyhmän haastatte luissa esille. (Vaajanen, 2018, s. 53–58)

Tutkimuksen tuloksissa puhutaan erityistiloista, joilla tarkoitetaan esimerkiksi liikuntasalia, mediatilaa tai ateljeeta, näiden merkitystä pedagogisesta näkökulmasta pidettiin tärkeänä. Myös wc- ja eteistilat mainitaan toimivuuden kannalta mahdollistavan pedagogiikan tuomisen päivittäistilanteisiin. Lasten osallisuus varhaiskasvatusympäristön suunnitteluun

osallistumisessa jää tutkimuksen tulosten mukaan hyvin pieneksi. Tämä näkökulma tulee esille vain muutamasta haastattelun vastauksesta. (Vaajanen, 2018, s. 59–60, 66)

Ulkotilojen ja ympäristön toimivuutta pidettiin tutkimustulosten mukaan tärkeänä. Päiväkodin pihan tulisi tarjota suojaisan leikkipaikan säässä kuin säässä, mutta myös paljon tilaa erilaisille pedagogisille muille toiminnoille. Motorisia taitoja ja kehonhallintaa lisääviä elementtejä kaivattiin enemmän päiväkotien pihoihin, kuin myös vuodenaikojen hyödynnettävyyden mahdollisuudet piharatkaisuisissa. (Vaajanen, 2018, s. 68)

Tutkimuksen tuloksissa selvisi turvallisuuden olevan kaikille vastaajille fyysisten tilojen toiminnan lähtökohta. Kalusteiden, kaappien ja tavaroiden sijoittelu lasten työskentelykorkeudelle nähtiin tärkeänä. Myös valaistuksen ja akustiikan näkökulma tuotiin esille. Uusien tilojen hyvä äänieristys ja akustiikan huomioiminen sai henkilöstöltä kiitosta. (Vaajanen, 2018, s. 72, 74) Vaajasen Pro Gradu on mielenkiintoinen ja lähellä myös omaa tutkimusaiheeni. Näkökulma hieman eroaa omasta tutkimuksestani ja lähestyminen aiheeseen on toisenlainen.

Kuuskorpi on väitöskirjassaan tutkinut Euroopan laajuudella oppilaiden, opettajien, rehtoreiden ja opetushallinnon asiantuntijoiden käsityksiä ja tärkeinä pitämiä elementtejä joustavassa ja muunneltavassa fyysisessä oppimisympäristössä. Tutkimus on laadullinen tapaustutkimus, jonka aineisto on kerätty havainnointia, haastattelua, ja kyselylomaketta käyttäen.

Tuloksista käy ilmi fyysisen oppimisympäristön kehittämisen näkyvän eniten niissä tutkimuskohteen henkilöissä, jotka työskentelevät läheisesti fyysisessä ympäristössä, kuten oppilaat ja opettajat. Ympäristöä halutaan kehittää yksilölliset tavoitteet ja moninaiset opetustavat huomioiden. Ympäristön kehittämisessä oppilaita ja opettajia motivoi kalusteet ja välineet. Tuloksissa käy myös ilmi viihtyvän oppimisympäristön lisäävän oppilaiden ja opettajien halua kehittää toimintaympäristöä vielä pidemmälle. Tutkimuksen hallinnollisten asiantuntijoiden vastauksista käy ilmi oppimisympäristön kehittäminen ohjauksen ja teorian kautta. (Kuuskorpi, 2012, s. 117–118)

Tutkimustulokset kertovat fyysisen oppimisympäristön kehittämisen ja toimintakulttuurin muutoksen olevan yhteydessä toisiinsa. Tutkimustuloksissa tuodaan esille, ettei toimintakulttuurin kehittymisellä ole edellytyksiä, mikäli fyysisen oppimisympäristön kehittämiseen ei ole kiinnostusta. Tässä yhteydessä edelleen käy ilmi välineistön ja kalusteiden merkityksestä suhteessa kiinnostuksesta ympäristön ja toimintakulttuurin kehittämiseen. Tuloksista käy ilmi, oppimisympäristön kehittämisen lisääntyneen maahanmuuton ja eri kulttuureiden lähtökohdista, sekä teknologian kehittymisen näkökulmasta. (Kuuskorpi, 2012, s. 118–19, 121)

Luokkatiloilta odotetaan avaruutta ja muuntelukykyä tilanteen mukaan, tutkimuksen tulokset kertovat myös tarpeesta erillisille toimintatiloille luokkatilojen läheisyyteen. Tässä yhteydessä on tuotu esille myös perinteisten luokkien ja ryhmien mahdollisuutta muokata tilanteesta riippuen erilaisiksi ryhmiksi. Fyysisten tilojen lisäksi tuloksissa annetaan painoarvoa ympäröivälle ympäristölle ja niiden hyödyntämiselle. (Kuuskorpi, 2012, s. 123, 131)

Tutkimuksen tuloksissa tarkastellaan lisäksi koulun sijoittumista suhteessa yhteiskuntaan ja opetusmetodien käyttöä fyysisessä oppimisympäristössä, mutta näiden tulokset eivät ole oleellinen tutkimuskysymyksen näkökulmasta ja en paneudu tähän osuuteen sen tarkemmin.

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS JA TUTKIMUSKYSYMYS

Tutkimus on laadullinen aineistolähtöinen tutkimus, jonka tutkimusaineisto on kerätty tutkittavien kirjoittamista kertomuksista. Tutkimuksen lähtökohta ja tutkijan innoittaja on toimintatutkimukselle ominaisissa piirteissä. Toimintatutkimuksen lähtökohdat toteutuvat niiltä osin, jossa tutkija on mukana ryhmässä, keskustelemassa, tuomassa näkökulmia ja viemässä muutosta eteenpäin, tutkijana olen osa ryhmää, mutta en kuitenkaan niin tiiviisti kehittäjän roolissa mitä toimintatutkimuksen viitekehkeyksessä tutkijan rooli edellyttää. Ryhmäkeskusteluissa tutkijana rajasin oman toiminnan ryhmässä tietoisesti niissä kohdissa, kun työyhteisö teki päätöksiä, miten suunnitelmaa viedään eteenpäin ja miten muutosprosessia kehitetään. Kävin dialogia ryhmässä ja esitin kysymyksiä, mutta varsinaiset päätökset tekivät työyhteisön jäsenet.

Toimintatutkimus tehdään aina johonkin olemassa olevaan yhteisöön tai ryhmään. Sitä ei voida tehdä sattumanvaraisesti valikoituun otantaan, josta tehdään havaintoja ja analyysia. Toimintatutkimuksessa on tyypillistä kehittää tai uudistaa jotakin, joka on koettu tarpeelliseksi muuttaa. Kehittäminen tehdään yhdessä esimerkiksi työyhteisön kanssa, jossa niin tutkija kuin yhteisö osallistuvat kehittämisprosessiin. Toimintatutkimuksessa on oleellista tutkijan ja tutkimukseen osallistuvan ryhmän vuoropuhelu ja dialogi. Usein toimintatutkimuksessa tutkija on kannustaja ja positiivisen hengen luoja kehittämisen kohteen eteenpäin viemiselle, joka myös osallistuu mielipiteillään tasavertaisena jäsenenä. (Eskola & Suoranta, 2014, s. 128–130)

Tämän tutkimuksen tarkoitus on kuvata prosessia, jota päiväkodin työyhteisö kertoo oppimisympäristön muutoksesta päiväkodissa, jossa perinteisen päiväkodin kolmen lapsiryhmän tilat muutetaan pois aiemmin toimivasta mallista, jossa lähtökohtaisesti ajatellaan yhdellä ryhmällä olevan yhden tilat ja ryhmän omat tavarat ja toiminta. Fyysisen oppimisympäristön muutoksella lähdimme rakentamaan päiväkodin yhteisiä tiloja, toimintoja

ja tavaroita, joissa pienryhmät liikkuvat, leikkivät ja oppivat. Oppimisympäristöä muokataan vasun perusteiden lähtökohdista, jotta henkilöstöllä olisi mahdollisuus toteuttaa pedagogisesti rikasta varhaiskasvatusta sen kaikilla osa-alueilla.

Tämän myötä tutkimuskysymykseksi muodostui: mitä varhaiskasvatuksen henkilöstön jäsenet kertovat oppimisympäristön muutosprosessista sen toteutuksen aikana?

7.1 Tutkimusprosessi ja aineistonkeruumenetelmät

Tutkimuksen aineiston keruun menetelmäksi tutkimusprosessin alkaessa olin päättänyt ryhmähaastattelut, jotka nauhoitetaan ja litteroidaan. Haastattelut oli tarkoitus tehdä kolmessa eri vaiheessa tutkimuksen alkaessa, muutosprosessin puolella välissä ja oppimisympäristön muutoksen valmistuessa. Ryhmähaastattelu on tässä kohtaa myös väärä termi, ennemmin tilanteet olivat ryhmäkeskusteluita, joita tutkija tarvittaessa vei eteenpäin lisäkysymyksillä.

Valitsemani menetelmän haasteet alkoivat paljastua tutkimuksen edetessä. Ymmärryksenä tutkijana muutoksen prosessinomaisesta kulusta ja sen hetkiseen tilanteeseen ja muutoksen vaiheeseen vaikuttavista tekijöistä, aloin epäilemään aineistonkeruumenetelmän olleen väärä. Kuunnelleni ryhmäkeskusteluita nauhalta huomasin niiden painottuvan liiaksi yhden teeman ympärille. Ensimmäinen keskustelu käsitteli keskeisesti siivousta ja alun suunnittelua. Toinen keskustelu painottui toimintatilojen fyysiseen sijoitteluun. Tutkimusaineistoni olisi hyvin pitkälle painottunut näiden kahden teeman ympärille, eikä näin ollen olisi tuonut kokonaiskuvaa oppimisympäristön muutoksesta. Ryhmäkeskusteluiden purku kävi myös liian työlääksi. Tekniset haasteet nauhoitetussa aineistossa ja päällekkäinen puhe vaikeuttivat litterointia. Näistä syistä päädyin keräämään tutkimusaineiston työntekijöiltä oppimisympäristön muutosprosessista tarinan muodossa.

Laadullisessa tutkimuksessa ja pidempiaikaisessa tutkimusprosessissa on tavanomaista tutkimuksen kehittyminen ja tutkijan ymmärryksen lisääntyminen tutkittavasta aiheesta. Tämän myötä myös tutkimusmenetelmät ja aineistonkeruuseen liittyvät rajaukset saattavat muuttua tutkimuksen kuluessa. Laadullisen tutkimuksen kohdalla tutkimusongelma selkiintyy tutkimuksen edetessä ja kaikkea kerättyä aineistoa ei välttämättä tulla käyttämään lopullisessa tutkimustuloksen analysoinnissa. Kuitenkin kerätty aineisto saattaa olla tutkittavan ja tutkimusprosessin kannalta oleellista, vaikka sitä ei tuloksissa erikseen analysoida. (Kiviniemi, 2015, ss. 80–81)

Siitä huolimatta, että luovuin ryhmäkeskusteluiden käytöstä tutkimusaineistona, tutkijana pidän keskusteluita prosessin kehittymisen kannalta yhtä tärkeänä kuin varsinaisen tutkimuskohteen, eli henkilöstön kertomukset muutosprosessista. Tutkimustuloksen kannalta haastatteluiden

mukaan ottaminen osaksi tutkimusta saattaisi muuttaa tutkimustulosta ja olisi ollut hedelmällistä vertailla ryhmäkeskusteluiden ja tilasuunnittelun tulosta tarinoista nouseviin tuloksiin. Palaan tähän aiheeseen vielä tarkemmin pohdintaosuudessa.

Tutkimuksen edetessä ryhmäkeskusteluja oli kaksi erillistä kertaa, joiden välissä henkilöstön jäsenet olivat tehneet keskusteluissa sovittuja muutoksia ja sopineet myös muita mahdollisia suunnitelmia muissa palavereissa. Kolmas suunniteltu ryhmäkeskustelukerta vaihtui tarinan kirjoittamiseksi, jossa ohjeistettiin henkilöstöä seuraavasti: kirjoita tarina, jossa arvioit toteutettua oppimisympäristön muutosprosessia sen eri vaiheissa.

Varsinainen tutkimus kohdistuu kertomusten tutkimiseen, joiden tutkimusmetodina käytin kategoria-analyysiä. Luettuani henkilöstön kirjoittamia tarinoita ensin useamman kerran läpi, aloin muodostamaan kategorioita ensin lauseiden perusteella. Siirtelin lauseita pöydällä moneen kertaan ja muodostelin samankaltaisten lauseiden ”nippuja”. Ongelmalliseksi koin osan lauseista olevan kovin lähellä toisiaan, mutta kuitenkin tarkoittavan tai merkitsevän eri asioita. Erityisen haastavalta tuntui eritellä tunteita ja kokemuksia omaksi ryhmäksi, sekä kokemuksia ja pedagogista näkemystä omiksi ryhmiksi. Osa lauseista päätyikin kahteen eri kategoriaryhmään monitulkintaisen sisältönsä vuoksi. Pitkän pohdinnan ja tarkastelun jälkeen kategoriaryhmiksi muodostuivat seuraavat:

Taulukko 1. Kategoriaryhmät

Kategoriaryhmät	Kategorioiden lukumäärä
Muutoksen suunnittelua	7
Siivouksesta suunnitelmaan	9
Fyysiset tilat ja toiminta	24
Oppimisympäristön uudet kalusteet	12
Muutoksen matkalla koetut tunteet	28
Kokemuksia ja sopeutumista muutosprosessissa	34
Pedagoginen ajattelu muutosprosessin aikana	25
Yhteensä	139

Taulukon kategoriat olivat tutkimusaineistosta nousseita asioita. Oli luonnollista käsitellä ryhmiä prosessin mukaisissa vaiheissa, alkaen suunnittelusta päättyen pedagogiseen ajattelun näkymiseen prosessissa. Päädyin nimeämään kategoriaryhmät sen teeman mukaan mistä kategorioissa puhuttiin. Esimerkiksi *Fyysiset tilat ja toiminta* ryhmässä oli kategorioita 24, joka tarkoittaa, että tutkimusaineistossa oli 24 kertaa samankaltainen maininta oppimisympäristön fyysisistä tiloista ja niihin liittyvistä toiminnoista. Tämä tuntui selkeältä tavalta nimetä kategoriaryhmät. Jäin kuitenkin pohtimaan mitä nimeämäni ryhmät oikeastaan kertovat varsinaisesta aineistosta? Etenkin tukijana minua häiritsi kategoriaryhmän nimi, *Kokemuksia ja sopeutumista muutosprosessissa*. Kokonaisuudessaan tutkimus kohdistuu muutoksen tutkimiseen ja sen aikana syntyneeseen kokemukseen, näin ollen koin ristiriitaa kategoriaryhmän nimestä ja näin tarpeelliseksi vaihtaa kaikkien kategoriaryhmien nimet aineistolähtöiseksi.

Taulukko 2. Aineistosta nousseet kategoriaryhmien nimet

Kategoriaryhmät	Kategorioiden lukumäärä
Vanhaan en haluaisi palata haluaisi palata – Tuntuu, että olen koko ajan pihalla	34
Tunteisiin olisin voinut varautua etukäteen – Olin aluksi aika epäluuloinen	28
Uusi oppimisympäristö etsii muotoaan – Lapsia ei pysty jakamaan tarpeeksi pieniin ryhmiin	25
Nyt on ihanaa kun, tilat vähän avarampia – Tilat ja ideat eivät kohdanneet	24
Suunnitteluvaihe meni mukavasti – Saimme vanhoja rojuja pois nurkista	16
Uudet kalusteet toivat hyvää mieltä – Odottelimme kalusteita pitkään	12
Yhteensä	139

Aineiston analyysia tehdessä tulin vakuuttuneemmaksi kategoriaryhmien uudelleen nimeämisestä. Nimet tuntuivat irrallisilta itse aineistosta. Tutkimusaineistoa analysoidessa huomasin jokaisen kategoriaryhmän alla toistuvan kokemuksen kategoriasta myönteisenä ja kielteisenä. Tästä näkökulmasta lähdin muokkaamaan kategoriaryhmien nimiä uudestaan. Jokaisen kategoriaryhmän uudessa nimessä on suora aineistolainaus myönteisestä ja kielteisestä kokemuksesta ryhmän kategorioissa. Analyysissa prosessin

omaisen kategoriaryhmien käsittely ei tuntunut tutkimuksen kannalta relevantilta, vaan painopiste kohdistui ryhmään, jossa kategorioita esiintyi entinen. Tästä johtuen lähdin analyysissä tutkimaan *Vanhaan en missään nimessä haluaisi palata – Tuntuu, että olen koko ajan pihalla* ryhmään kuuluvia kategorioita edeten järjestyksessä, *Uudet kalusteet toivat hyvää mieltä – Odottelimme kalusteita pitkään* kategoriaryhmään.

Analyysia tehdessäni huomasin muutosprosessin suunnittelun ja tilojen siivouksen, sekä raivauksen liittyvän vahvasti toisiinsa. Näin oli luonnollista yhdistää kategoriaryhmät yhdeksi ryhmäksi ja nimetä se uudelleen. Tämä on ryhmistä ainut, missä kielteisiä kokemuksia on hyvin vähän ja myönteiset kokemukset olivat selkeästi enemmän tutkittavien puheessa, joten kategoriaryhmän nimeäminen oli ilmiselvää tehdä myönteisenä.

7.2 Taustatiedot tutkimuskohteesta

Tutkimuksen lähtökohdat alkavat varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden uudistamisesta. Uuden vasun myötä huomasimme yrityksessä tarpeelliseksi muokata ja uudistaa osan päiväkotiemme fyysistä oppimisympäristöä, jotta vasun perusteilla olisi mahdollisuudet toteutua varhaiskasvatuksessa. Pohtiessamme päiväkoteja ja niiden rakenteita, huomasimme, osassa päiväkodeista muutoksien tulevan olemaan laajoja sekä pitkiä prosesseja. Koimme silloisen varhaiskasvatusjohtajan kanssa tärkeäksi saada tietoa muutosprosessista ja sen kulusta henkilöstön näkökulmasta. Saadulla tutkimustiedolla voisimme valmistautua ja tukea henkilöstöä paremmin mahdollisissa tulevaisuuden muutosprosesseissa. Samalla syntyi tutkimusidea ja rooli minulle tutkijana prosessissa.

Tutkimuksen teon aikana henkilöstön lukumäärä vaihteli 8-10 välillä. Tutkimuksessa oli mukana koko päiväkodin henkilöstö, päiväkodin johtaja, lastentarhanopettajat, lastenhoitajat ja päiväkodinhuoltajat. Osa henkilöstöstä on ollut kyseisessä yksikössä töissä jo toistakymmentä vuotta ja osa noin vuoden. Lisäksi tutkimukseen on osallistunut työntekijöitä, jotka tekivät päiväkodissa pidempää sijaisuutta. Minä olin osalle henkilöstöstä entuudestaan tuttu. Tutkimuksen aikana tulleen kokemukseni mukaan, tästä ei ollut haittaa tutkimuksen tekemisen tai tuloksen kannalta. Koin, että ryhmäkeskusteluissa henkilöstön oli jopa vapautuneempaa puhua, kuin asetelmassa, jossa tutkija olisi ollut täysin ulkopuolinen. Päiväkodin yksikkö ja henkilöstö pysyy anonyyminä koko tutkimuksen ajan.

7.3 Laadullinen tutkimus

Tutkimus on kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus, jonka analyysi on aineistolähtöinen, menetelmänä käytin sisällönanalyysia. Tutkimustulokset analysoin kategoria-analyysia käyttäen. Laadulliselle tutkimukselle on ominaista, että aineisto kerätään teksteistä, haastatteluista ja havainnoista. Laadullisessa tutkimuksessa tutkimuksen teko on yksi iso prosessi, joka

usein näkyy tutkimustulosten analysoinnissa ja tulkinnassa, sekä jo aineistonkeruuvaiheen kokonaisuutena. Tutkimuksen tekoa on hankala jakaa eri osiin, vaan ne kulkevat limittäin koko tutkimuksen teon ajan. Laadullisessa tutkimuksessa tukijaa ei ole sidottu voimakkaasti tiettyihin tutkimuksen teon normeihin, vaan laadullisessa tutkimuksessa yhdistyvät eri tutkimustavat, tutkija voi käyttää omaa persoonaa ja luovuutta tutkimuksen teossa enemmän kuin tieteellisessä tutkimuksessa. (Eskola & Suoranta, 2014, s. 14–16, 19)

7.4 **Kategoria-analyysi tutkimusmetodina**

Tutkimuksen aineiston analysoin käyttäen metodina kategoria-analyysia sisällönanalyttisista lähtökohdista. Tutkijan käyttäessä metodina sisällönanalyysia, tämän menetelmän haasteet tulevat vastaan johtopäätöksiä tehdessä. Varsinaisten johtopäätösten osuus voi sisällönanalyysia käytettäessä jäädä vajavaiseksi ja tutkimuksen tulos näin ollen on vain johtopäätöksissä koottuna yhteen. (Sarajärvi & Tuomi, 2018, luku 4.4) Sisällönanalyysia tulee ensin pohtia analyysin lähtökohdista, mistä aineista lähdetään analysoimaan. Sitä voi esimerkiksi olla yksi sana tai suuremman kokonaisuuden määrittämistä useammasta lauseesta. Tätä vaihetta ohjaa tutkimusaineisto ja tutkimuskysymys. (Sarajärvi & Tuomi, 2018, luku 4.4.3)

Lukiessani työntekijöiden kertomuksia läpi useamman kerran, pohdin samalla tutkimuskysymystäni. Miten aineisto vastaa tutkimuskysymykseen? Aineistolähtöisen tutkimuksen tutkimusmetodina kategoria-analyysin käyttö tuntui luontevalta, tämä tunne vahvistui henkilöstön kertomuksia lukiessani. Koin kuitenkin myös epävarmuutta valitsemastani tutkimusmetodista, pystyisinkö kategoria-analyysin avulla saamaan vastausta tutkimusongelmaan?

Pysähtyessämme tarkastelemaan ympäröivää maailmaa, huomaamme kategorioita olevan kaikkialla. Pystymme kategorisoimaan keskusteluita, lukemiamme kirjoja tai artikkeleita, sekä seuraamalla sosiaalista mediaa. Luokittelemme asioita, tapahtumia ja ihmisiä huomaamattamme. Tyypittely ja luokittelu on mahdollista lähes kaikesta mitä ympärillämme tapahtuu ja tästä syystä koin kategoriametodin käytön tutkimusaineistoni analysoimisessa järkevänä vaihtoehtona. (Jokinen, Juhila & Suoninen, 2012, s. 82–83)

Ihmisillä on luontainen taipumus käsitellä ympäröivää maailmaa ryhmittelemällä ja luokittelemalla asioita kuten, tavaroita, ihmisiä, tapahtumia ja tekoja. Jokainen meistä jäsentää asioita eri tavalla ja eri lähtökohdista. Tähän vaikuttaa yhteiskunnallinen asema, arvot ja kulttuuri, josta tulemme. (Jokinen, Juhila & Suoninen, 2012, s. 18–20)

Jokinen ja muut ovat jakaneet kategoria-analyysin teeseihin ja avanneet näiden kautta kategoria-analyysin oleellisinta sisältöä. Teesejä on heidän mukaansa kahdeksan erilaista, mutta tutkimukseni kannalta tärkeimmät

teesit ovat kategorioiden kuvaamista tekemisen kautta niinä valintoina ja mahdollisina valintojen seurauksina mitä niistä seuraa. Tässä tutkimuksessani kategorioiden käyttäminen sopii hyvin fyysisen oppimisympäristön muutosprosessin analysoinnissa kertomusten pohjalta. Toinen merkittävä teesi on kategorioihin liittyvät oletukset. Kuten lähtökohdat oppimisympäristön muutokselle ja vasun tuomat velvollisuudet muutoksen eteenpäin viemisessä. Kolmas teesi, kategoria käsitetään siinä ympäristössä ja tilanteessa, jossa sillä hetkellä ollaan. Tällä tarkoitetaan yhteistä puhuttua kieltä ja toimintakulttuuria, jossa kategorioita muodostetaan. Tutkimuksessa kohde on päiväkodin henkilöstön kertomukset muutosprosessissa, voimme olettaa tutkittavien puhuvan samaa kieltä ja käyttävän varhaiskasvatuksessa käytettyjä termejä ja sanastoa. Tutkijana minulla on sama ammatillinen tausta kuin tutkittavilla, joka osaltaan edistää ymmärtämään kategorioiden syntymistä aineistosta. (Jokinen ym., 2012 s. 86–87)

7.5 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusta tehdessäni olen noudattanut sen jokaisessa vaiheessa hyviä tieteellisiä tapoja ja eettisiä periaatteita. Tutkimukseen osallistuminen on ollut vapaaehtoista, eikä tutkimusta tehdessä tutkittavia ole asetettu eettisesti kyseenalaiseen asemaan. Tutkimuksessa ei käy ilmi tutkimuksen kohdetta, eikä tutkittavien henkilöllisyyttä paljasteta tutkimuksen missään vaiheessa. Tutkimukseen osallistuneelta yritykseltä on myönnetty tutkimuslupa, sekä heidän tutkimukseen osallistuneilta työntekijöiltä on pyydetty henkilökohtaiset luvat kerätyn tutkimusaineiston käyttämiseen tutkimuksessa. Tutkimukseen kaikki kerätty tutkimusaineisto on tuhottu tutkimuksen päätyttyä. (Sarajärvi & Tuomi, 2018, luku 5.3)

Tutkimusta tehdessäni olen pyrkinyt objektiivisuuteen, puolueettomuuteen ja aineistolähtöiseen tulkintaan. Tutkimuksen luotettavuutta pohdittaessa tulee aina tarkastella miten tutkijan asema vaikuttaa tutkimuksen koko prosessiin ja tutkimustulokseen. Tutkimukseen tutkijan osalta luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi tutkijan ikä, sukupuoli tai asema suhteessa tutkittaviin. (Sarajärvi & Tuomi, 2018, luku 6.1) Tutkimuksen tulos on paikkaan, ryhmään ja historiaan sidonnainen. Tästä syystä saman tutkimuksen tekeminen toisessa päiväkodissa saattaa antaa aivan eri tuloksen, eikä tämän tutkimuksen tulosta voida yleistää koskemaan jokaista päiväkotia.

Tässä tutkimuksessa luotettavuutta lisää tutkijan ja tutkittavien yhteinen työkalu ja puhuttu kieli, sanasto ja niiden merkitys on kaikille sama ja tutkijalle entuudestaan tuttua. Tältä osin tutkijan roolissa, minulle ei jää avoimia kysymyksiä, siitä mitä aineiston puhutulla kielellä tarkoitetaan, näin väärän tulkinnan mahdollisuus on huomattavasti pienempi. Erityistä huomiota voidaan kiinnittää tutkijan asemaan suhteessa tutkittaviin. Asetelmana on tutkijan, päiväkodin johtajan tutkivan työntekijöitä, eli alaisia. Todettakoon ettei tutkimuskohteena ollut oma yksikköni, mutta esimies – alainen asetelma on kuitenkin olemassa tutkimuksen taustalla.

Tutkimusprosessin aikana työyhteisössä oli tutkimuksesta riippumattomia olosuhteita, jotka on saattanut vaikuttaa tutkimustulokseen.

8 TUTKIMUSTULOKSET

Tässä luvussa analysoin tutkimusaineistoa aineistolähtöisesti. Analyysia tehdessäni keskityn tutkimuskysymykseen ja siihen vastaamiseen. Kategoriaryhmien analysoinnin aloitan ryhmästä, jonka alle sijoittui eniten kategorioita ja etenen analyysissa kategoriaryhmittäin määrällisesti laskevassa suunnassa.

8.1 Vanhaan en missään nimessä haluaisi palata – Tuntuu, että on koko ajan pihalla

Oppimisympäristön muutosprosessi, on tutkimusanalyysin kertomusten mukaan, tuonut tullessaan erilaisia tilanteita ja kokemuksia joihin henkilöstön, lasten ja vanhempien on pitänyt sopeutua kuluneen muutosprosessin myötä. Kokemukset samasta tilanteesta voivat olla hyvin erilaisia, analyysistä käy ilmi toisten työntekijöiden sopeutuneen prosessin eri vaiheissa eri tavalla kuin toiset. Tarinoista tulee esille tila-ajatteluun sopeutumisen haasteet, sekä toiminnan ohjauksen ongelmia prosessin aikana. Analyysin mukaan kertomuksista käy kuitenkin myös ilmi fyysisen oppimisympäristön muutosprosessin tuoneen saavutetun tuloksen ja niihin sopeutuminen on ollut luonnollista ja sujuvaa.

Meitä kasvattajia on kuunneltu prosessin edetessä hyvin.

Vanhaan en missään nimessä haluaisi palata.

Henkilöstön kertomuksista on luettavissa erilaiset kokemukset ja tilanteisiin sopeutumiset eri henkilöiden omana kokemuksena. Osassa kertomuksista analyysin mukaan on kokemus kuulluksi tulemisesta ja vaikuttamisen mahdollisuudesta, tämän on koettu lisäävään hyvän kokemuksen syntymistä muutosprosessista, sekä sopeutumisen helppoutta muutosprosessin eri vaiheissa. Osassa analyysin kertomuksista selviää muutosprosessin olleen luonteeltaan ja tulokseltaan sellainen, ettei vanhaan toimintamalliin olla ajatuksissa palata. Muutosprosessissa aikaan saatu fyysinen oppimisympäristö on koettu toimivaksi ja ainakin osittain onnistuneeksi ja nykyinen muutettu oppimisympäristö tuntuu hyvältä ratkaisulta.

Lapset osaavat liikkua eri tiloissa.

Lapset sopeutuivat kuka mitenkin, pääosin kai ihan hyvin.

— — — (lapset) ovat ottaneet asian innolla ja hyvin vastaan. Jopa paremmin kuin aikuiset.

Osassa analyysin vastauksista selviää kokemus siitä, että lapset ovat sopeutuneet hyvin fyysisen oppimisympäristön muutosprosessissa. Henkilöstö kirjoittaa kertomuksissaan lasten sisäistäneen uuden tila-ajattelun ja toimintojen yhteyden, joka näkyy lasten sujuvana siirtymisenä tilojen välillä. Tutkimusaineiston analyysistä käy ilmi lasten sopeutuneen uudistuneeseen oppimisympäristöön henkilöstöä paremmin. Lapset ovat ottaneet tilat haltuun ja osaavat toimia niissä.

Asenteet vaihtelivat. Osa henkilöstöstä oli kovin skeptisiä muutoksen suhteen: miksi ja miten? -Kysymykset heräsivät.

Henkilökunta ei puhalla yhteen hiileen vaan tehdään pakolliset kuviot, jotka kuuluvat itselle.

Tutkimusanalyysistä selviää työntekijöiden kokeneen sopeutumisen muutosprosessin aikana olleen osittain kiinni vallitsevasta omasta, tai työyhteisön asenteesta. Kertomuksissa työntekijät kirjoittavat epäluulon ja muutoksen vastustamisen hankaloittaneen sopeutumista uuteen tilanteeseen ja muutosprosessin eteenpäin viemiseen. Fyysisen oppimisympäristön muutos herätti paljon kysymyksiä työntekijöissä. Aineiston analyysissä käy ilmi eritoten muutosprosessin tarpeellisuuden kyseenalaistavien kysymysten nousseen keskusteluihin, tai työntekijöiden mieliin, joita ei välttämättä jaettu muiden kanssa. Kertomuksissa työntekijät kirjoittavat sopeutumiseen myös vaikuttaneen ajatukset siitä, miten muutosprosessi käytännössä hoidetaan. Tämä osaltaan käy ilmi myös alun sekavuuden tunteessa mikä selviää seuraavaksi eniten puhutussa, tunteita käsittelevässä- kategoriaryhmän analyysissä. Tutkimusanalyysissä, osan työntekijöiden kertomusten mukaan, sopeutumiseen on vaikuttanut kokemus siitä, ettei työntekijät toimi yhteisössä tiiminä. Työkaverin huomioiminen ja auttaminen on jäänyt muutosprosessin aikana taka-alalle ja huolehditaan vain omalle vastuualueelle kuuluvat asiat.

Uusi oppimisympäristö on nyt käytössä ja edelleen etsii muotoaan ja toimivuuskin on välillä hakusessa.

Vaikka on ollut koko ajan mukana suunnittelussa, tuntuu, että on koko ajan pihalla, eikä vieläkään aina tiedä missä pitäisi olla ja mitä tehdä.

Tutkimusanalyysissä selviää työntekijöiden kertomusten mukaan, sopeutumisen olleen tila-ajatteluun ja uuteen toimintamalliin oppimisympäristön muutoksessa epävarmaa. Työntekijöillä on kokemus tilanteen hallitsemattomuudesta ja epäselvyydestä. Analyysissä käy ilmi sopeutumiseen vaikuttaneen epätietoisuus tilanteen kulusta ja sen hetkisestä työntekijän sijoittumisesta suhteessa oppimisympäristön tiloihin. Tutkimusanalyysissä selviää tämän hankaloittaneen sopeutumista muutosprosessin aikana.

Päällimmäisenä ehkä mielessä ajanpuute. Olisi ollut mukavampi tehdä muutos, jos olisi ollut enemmän resursseja käytössä.

Ulkopuolinen suunnitteluapu olisi ollut välillä tarpeen.

Työntekijät kirjoittavat kertomuksissaan sopeutumiseen vaikuttaneen ajanhallinnan vaikeus. Analyysissä käy ilmi työntekijöiden kokeneen, ettei muutosprosessin eri vaiheille ollut varattu riittävästi aikaa varsinaisen perustyön ohella, vaan muutos tuli hoitaa kaiken muun työn ohella. Työntekijöillä on analyysin mukaan kokemus siitä, että prosessissa olisi tarvinnut enemmän resursseja työntekijöiden avuksi muutoksen aikana. Tutkimustuloksissa henkilöstön kirjoitusten mukaan, muutosprosessissa olisi tarvittu myös päiväkodin henkilöstön ulkopuolista suunnitteluapua toimintojen ja tilojen järjestelyssä ja leikkien sijoittelussa fyysiseen oppimisympäristöön. Ulkopuolinen apu olisi tuonut näkökulmaa tilaratkaisuihin ja mahdollisesti aikaisempaa kokemusta tehdyistä päätöksistä. Kirjoituksista käy ilmi, henkilöstön uskovan tämän kaltaisen järjestelyn helpottaneen sopeutumista ja lisänneen positiivista kokemusta prosessissa.

Kukaan aikuisista ei kerkeä ja pysy mukana lasten asioista päivän aikana vaan paljon sovelletaan...esim. päivän kulku vanhemmille vaikea kertoa.

Vanhemmat joutuvat tutustumaan kerralla tosi moneen aikuiseen, jolloin luottamussuhde mielestäni kärsinyt.

Haasteita on koettu oppimisympäristön muutosprosessissa lasten vanhempien kanssa. Tutkimustulosten analyysissä selviää työntekijöiden kokeneen uuden oppimisympäristön ja toimintatapojen aiheuttavan ongelmia tilanteen tasalla pysymisestä lapsien päivän kulussa. Lisäksi kertomuksissa on huoli vanhempien suhtautumisesta ja luottamuksen menettämisestä, koska ei välttämättä osata kertoa miten kyseisen lapsen päivä on sujunut lasta haettaessa. Kertomusten mukaan tämä epävarmuus lasten päivän kulusta aiheuttaa vanhemmissa kokemuksen, ettei hänen lastaan ole huomioitu päivän aikana ja henkilöstön työ on jäänyt tekemättä.

Yhteinen ruokailu: Koin hyvin sekavana, ei tiennyt väliin kuka oli syönyt ja kuka ei.

Ongelmia aiheuttaa myös se, että meillä on isojen puolella 10 alle 3- vuotiasta, heille tällainen oppimisympäristö on tosi haastava. Tuntuu, että pienimmät jopa kärsivät tästä.

Meteli on kovempaa ja keskittymiskyky on yleisesti herpaantunut.

Tutkimusaineiston analyysistä käy ilmi hyvin erilaisia kokemuksia lapsien sopeutumisesta oppimisympäristön muutosprosessissa. Ruokailutilanteet on kertomuksissa koettu haasteellisina ja sekavina lasten kulkiessa yhteisessä ruokatilassa. Työntekijät kertovat kokemuksia siitä, ettei aina tiedä ovatko kaikki lapset syöneet ja mihin he ovat seuraavaksi menossa. Fyysisen oppimisympäristön muutosprosessin kulussa analyysin mukaan, ruokailutilanteiden sekavuus koettiin etenkin tilassa, jonne ruokasali muutosprosessin aluksi sijoitettiin.

Aineiston analyysin mukaan, alle kolmivuotiaiden lasten kohdalla on koettu uusi toimintaympäristö jopa haitalliseksi, eikä oppimista ja kasvua tukevaksi. Kertomuksissa tuodaan esille haasteiden olevan eritoten niissä ryhmissä, joissa alle kolmevuotiaat ovat samassa ryhmässä 3-5 vuotiaiden kanssa. Henkilöstö kirjoittaa kokeneensa yleisesti melutason nousseen fyysisen oppimisympäristön muutoksen myötä. Työntekijöillä on analyysin mukaan kokemus siitä, etteivät lapset jaksakaan keskittyä eri toimintoihin pidemmäksi aikaa.

Liika valinnanvapaus aiheutti lapsissa levottomuutta.

Lapset ovat huomattavasti levottomampia kuin vanhaan aikaan.

Nyt lapset menevät sinne tänne, toiset syömään, toiset syömästä, toiset WC:hen.

Tutkimuksen analyysissä käy ilmi osan vastaajista kokeneen lapsilla olevan liikaa vapauksia päättää omista toiminnoistaan ja sijoittumisesta toimintatiloihin. Kertomusten mukaan tämä aiheuttaa lapsissa rajattomuutta, joka ilmenee lasten rauhattomalla käytöksellä ja levottomana vaelteluna tilasta toiseen. Työntekijät kirjoittavat kertomuksissaan muutosprosessin aiheuttaneen lapsissa turhaa ylimääräistä liikkumista tilojen välillä, analyysistä käy ilmi, ettei lasten liikkuminen tilojen välillä ole aina työntekijöiden hallinnassa.

8.2 Tunteisiin olisi voinut varautua etukäteen – Olin aluksi aika epäluuloinen

Usein isot muutokset herättävät meissä ihmisissä paljon erilaisia tunteita. Myös työpaikalla tapahtuva muutos, kuten päiväkodin fyysisen oppimisympäristön muutosprosessi, herättää analyysin mukaan työntekijöissä paljon erilaisia tunteita prosessin kaikissa eri vaiheissa. Vaikka prosessin päämäärä on sama, voivat tunteiden värit vaihdella työntekijöiden välillä laadasta laitaan. Työntekijöiden kertomuksissa käy ilmi tunteiden määrän ja voimakkuuden tulleen osalle työntekijöistä kovin yllättäen ja tunnereaktioita ei osannut edes etukäteen kuvitella, mitä muutosprosessi toi tullessaan.

Alkuun uusi oppimisympäristöajatus herätti itsessäni paljon innostusta, mutta myös vähän kauhua, miten uudet asiat alkavat muovautumaan.

Suunnitteluvaiheessa koin jonkun asteista innostusta ja jopa ajattelin, että tästä ehkä tulee aivan toimiva juttu.

Päätin ottaa positiivisen asenteen ja yrittää olla avoin uusille asioille.

Tutkimusanalyyseissa työntekijöiden kertomuksissa selvisi kuinka alun sekavuudesta huolimatta, henkilöstö on kokenut innostusta ja luottamusta oppimisympäristön muutosprosessissa. Kertomuksissa käytetään paljon sanaa ”innostus” kuvaamaan fyysisen oppimisympäristön muutokseen liittyvää tunnetilaa. Analyysistä käy ilmi, osan työntekijöistä olleen hyvillään muutosprosessista ja saaneen kokonaisvaltaista draivia työhön. Tämän innostuneen tunnetilan myötä, työntekijät kokevat analyysin mukaan saaneensa myös käytännön työhön uudistuneen otteen. Kertomuksissa työntekijät kertovat oman asenteen vaikuttavan koettuihin tunteisiin. Avoin mieli ja positiivinen suhtautuminen toi uskoa muutosprosessin onnistumiseen.

Lapset ovat innostuneet uusista leikeistä ja toimintatiloista.

Lapset ovat innostuneita uusista leikeistä.

Lapset ovat nauttineet monipuolisista toiminta- ja leikkiympäristöistä, sekä ovat ottaneet asian innolla ja hyvin vastaan. Jopa paremmin kuin aikuiset.

Tutkimustulosten analyyseissa työntekijät kertovat, myös lasten reagoineen oppimisympäristön muutokseen. Analyysissa käy ilmi lasten ottaneen uudet toiminnot ja tilat hyvillä mielin käyttöön. Henkilöstön kirjoituksissa innostuminen on paljon käytetty sana kuvaamaan lasten tunnetilaa uudesta oppimisympäristöstä. Tutkimusanalyyseissa ”innostuminen” on selkeästi kuvaavin tunnetila työntekijöiden ja lasten muutosprosessin positiivisia tunteita kuvailtaessa. Työntekijät kertovat analyysin mukaan, lasten saaneen myös mielihyvää fyysisen oppimisympäristön muutoksesta. Tilojen muutos on tuonut monipuolisia ja vaihtelevia leikkien kokonaisuuksia, jotka näkyvät positiivisesti lasten kokemissa tunteissa.

Muutokset tuli nopealla vauhdilla. Tuntui tosi sekavalta alkuun.

Uudistaminen alkoi nopeasti ja tuntui ettei kerkeä mukaan.

Olin aluksi aika epäluuloinen, kun kuulin, että meille tulee tällainen uusi asia.

Työntekijät kirjoittavat tutkimuksen analyysin mukaan kokeneensa muutosprosessin aloituksen epäjohdonmukaiselta ja hajanaiselta. Henkilöstön kertomuksissa käy ilmi oppimisympäristön muutoksen alkaneen nopealla aikataululla ja osa henkilöstöstä on kokenut, etteivät olleet muutoksessa aloituksessa kunnolla sisällä. Analyysin mukaan he ovat kokeneet tietämättömyyttä ja epävarmuutta siitä, mitä seuraavaksi prosessissa tulee tapahtumaan. Osassa kertomuksista työntekijät kirjoittavat ylipäättään oppimisympäristön muutosprosessin herättäneen heissä ennakkoluuloja muutosta kohtaan. Analyysissä käy ilmi, etenkin prosessin alussa olleen paljon pohdintaa muutoksen onnistumisesta ja loppuun viemisestä.

Yllätyksenä tuli myös, minkälaisia tunteita muutos saattaa aiheuttaa joissakin työntekijöissä, siihen olisi voinut varautua etukäteen.

Prosessi herätti alkuun paljon erilaisia ajatuksia ja tunteita, ehkä jopa hieman muutosvastarintaa.

On pystytty jakamaan tuntemuksia ja kokemuksia yhdessä toistemme ja esimiehen kanssa.

Henkilöstön tarinoissa toistuu, miten muutosprosessi on tuonut mukanaan erilaisia tunteita. Analyysin mukaan työntekijät kertovat ihmetystä herättäneen, niin omat kuin työkaverinkin tunteet. Osa tunteista on tullut yllätyksenä, työntekijät pohtivat miten tämän kaltainen prosessi voi herättää näin paljon erilaisia tunteita. Kertomuksista käy ilmi miten voimakkaita tunteet ovat olleet.

Tutkimusanalyysistä selviää osan työntekijöistä olleen sitä mieltä, ettei kaikki mitä prosessin aikana on tehty, ole heidän mielestään ollut kannattavaa lopputuloksen näkökulmasta. Tehtäviä toimenpiteitä olisi voinut harkita pidempään tai suunnitelmia muuttaa. Analyysin mukaan nämä tilanteet ovat nostaneet myös tunteet pintaan. Työntekijät kirjoittavat kertomuksissaan tunteista puhumisen helpottaneen niiden läpikäymistä ja työkaverin tunteiden ymmärtämisessä. Tarinoista käy ilmi, kuinka tärkeää on, että tunteista voi puhua työyhteisössä ja huomata ettei ole yksin tunteidensa kanssa. Avoin luottamuksellinen ilmapiiri ja keskustelut ovat olleet iso osa oppimisympäristön muutoksessa myös tunteiden käsittelyn osalta. Tutkimusanalyysistä selviää esimiehen tuen ja hänen kanssaan käydyt keskustelut koetuista tunteista lisänneen luottamusta muutosprosessissa.

Vaikka kuinka positiivisesti ajattelen, en tällä hetkellä osaa paljon positiivista asiasta ajatella.

Prosessin lopussa tilat, kalusteet ja toiminnot on saatu sijoiteltua paikoilleen, osalla henkilöstöllä on tutkimusanalyysin mukaan, edelleen kokemus siitä, ettei uusi oppimisympäristö ole selkeä tai palvele tarkoitustaan. Kerromuksista käy ilmi, työntekijöiden pohtineen prosessia kokonaisuutena ja tarkastelleen sen eri vaiheita, eikä koe fyysisen oppimisympäristön muutosprosessissa olleen juurikaan myönteisiä vaikutuksia päiväkodin ympäristöön, päällimmäinen tunnetila on negatiivinen. Osa henkilöstöstä puolestaan kertoo tarinoissaan tilojen olevan toimivat ja he kokevat onnistumisen tunnetta ja päämäärän saavutetuksi muutosprosessin aikana.

8.3 Uusi oppimisympäristö etsii muotoaan – Lapsia ei pysty jakamaan tarpeeksi pieniin ryhmiin.

Vasun perusteiden mukaan kaiken päiväkodin toiminnan tulee olla pedagogisesti perusteltua, niin myös oppimisympäristön ja tila-ajattelun muutokset. Oppimisympäristön muutosprosessissa päiväkodin henkilöstö on ollut hyvin konkreettisen asian äärellä, tilojen muokkaus, järjestely, kalusteet ja tavarat. Henkilöstön kertomuksista käy ilmi pedagogiikka ja oppimisympäristön muokkaamisessa pedagoginen ajattelu. Tämä ei ole tarinoissa ilmiselvää, mutta näkyy muutosprosessin taustavaikuttajana.

Vaikeus ei ollut päättää miten fyysiset tilat muodostuu, vaan se miten pienryhmä pyöritetään tilojen välillä ja miten ne muodostuvat.

Muutoksia on tehty myös syksyn aikana käytännön kokemusten perusteella.

Uusi oppimisympäristö etsii muotoaan.

Tutkimusaineiston analyysissä henkilöstön kokemusten mukaan oppimisympäristössä toimiminen ei ole vielä sujuvaa. Työntekijät kokevat pienryhmien muodostamisen vaativana ja niiden sijoittelun päiväkodin arjessa eri toimintoihin hankalana. Haastetta pienryhmien muodostamiselle tuo lasten ikäjakauma ryhmissä. Tarinoissa työntekijät tuovat esiin pienryhmien muodostamisen vaativan lisää tarkastelua, suunnittelua ja pohdintaa. Analyysistä käy ilmi syksyn kuluessa henkilöstön huomanneen epäkohtia, jotka eivät ole käytännössä toimineet ja sitä myöden vaikuttaneet varhaiskasvatuksen pedagogiseen toimintaan, niitä on muutettu tarpeen mukaan varhaiskasvatuksen laatua edistävästä näkökulmasta. Tuloksista käy ilmi, oppimisympäristön toiminnan hakevan vielä muotoaan, jota pidetään täysin luonnollisena tilanteena tässä vaiheessa, kun prosessi on vasta saatu päätökseen.

Haasteita aiheuttaa siirtymät, kun lapset esim. menevät/tulevat ruokalasta. Ei ole eri tilaa missä voisi syömään odottaa olla ja taas jo ruokailleet.

Yritimme syksyn aikana saada toimimaan ”ryhmätön päiväkotitila”-ajatusta, että lapsilla olisi vapaus valita kaikista tiloista mihin haluaa mennä leikkimään.

Alle 3-vuotiaista leikin valinnat kuvataulusta ei onnistu.

Tila-ajattelu ja pienryhmätoiminta käyvät voimakkaasti ilmi osassa kertomuksista. Lapsen osallisuus ja oman toiminnan ohjaus on ollut pyrkimyksenä muutosprosessin aikana, tämä selviää tutkimuksen analyysissa. Työntekijät kirjoittavat osassa kertomuksistaan leikintaulun käytöstä, jossa on kuvin kerrottu lapsille valittavista olevista leikeistä ja leikkitiloista joihin lapset voisivat omavalintaisesti mennä leikkimään. Leikintaulun käytöstä ja lasten valinnasta on kertomusten mukaan luovuttu, vaikka syksyllä tämän kaltaista toimintaa on pyritty pitämään yllä.

Analyysistä ilmenee osalla työntekijöistä olevan kokemus, etteivät alle kolmevuotiaat kykene vielä käyttämään leikintaulua, eivätkä tekemään päätöksiä sen pohjalta, vaan he tarvitsevat enemmän apua, tukea ja ohjausta valintatilanteessa kuin vanhemmat lapset. Kertomuksista tehdyssä analyysissä ilmenee alle kolmevuotiaiden lasten sijoittumisen tiloissa ja heille suunnatun toiminnan suunnittelun haastavaksi fyysisen oppimisympäristön muutosprosessissa.

8.4 Nyt on ihana, kun tilat vähän avarampia – Tilat ja ideat eivät kohdanneet

Työntekijöiltä saaduissa vastauksissa analyysin mukaan, monen tilan käytön selkiintyneen jo pelkän siivouksen myötä ja tilojen palvelevan paremmin itse käyttötarkoitustaan, kun niitä oltiin järjestelty ja tavarat saatu omille paikoilleen. Henkilöstöllä on kokemus päiväkodin pohjaratkaisun, seinien ja huoneiden rajoittavan oppimisympäristön muokkaamista tila-ajattelun suuntaan. Tämä on koettu haasteelliseksi muutosprosessin toteutuksessa.

Analyysin mukaan toimintojen sijoittelu eri tiloihin oli käytännössä koettu hankalammaksi kuin suunnitteluvaiheessa tutkitut osasivat odottaa. Analyysi osoittaa, vasta päiväkodin arjen näyttäneen miten suunnitellut tilat toimivat. Työntekijät kertovat tehneensä käytännön kokeilun myötä osaan tiloista ja toiminnoista muutoksia päivän kulun sujuvuuden lisäämiseksi.

Kaikki ovat omalta osaltaan pyrkineet muuttamaan oppimisympäristöä lapsille sopivammaksi.

Työntekijät kertovat analyysin mukaan, fyysisen oppimisympäristön muutosprosessissa olleen lapsen toiminnallinen näkökulma. Analyysissä tulkitsen tarinoista käyneen ilmi perimmäisenä muutoksen lähtökohtana lapsen edun mukaisen päiväkodin tilojen uudelleen suunnittelun. Tilojen muutosta on ensisijaisesti tehty lapsille, heidän tarpeensa ja ikätasonsa huomioiden.

Eteiset toimivat paljon paremmin ja leikkitilat ovat selkiytyneet.

*Nyt on ihana, kun tilat vähän avarampia ja varastossa hie-
man tilaakin.*

Analyysissa henkilöstön kertoman mukaan, oppimisympäristön muutosprosessissa on saatu tilat toimimaan paremmin. Toimivat tilat tuovat sujuvuutta ja arjen toiminnot helpottuvat. Kertomusten mukaan, työntekijät kokevat leikkitilat selkeiksi. Leikki- ja toimintatiloissa lasten on helppo hahmottaa mitä missäkin tilassa tehdään. Tavarat ja lelut pysyvät järjestyksessä, kun niitä ei tarvitse liikutella ryhmästä toiseen.

Kahvihuone on hyvä, jossa voi hetken istua ja levätä.

*Keittiö sai sinne kuivasäilytystilaa ja lakanat ym. tavarat
omat paikkansa.*

Analyysin mukaan, myös muut tilat, sekä varastointitilat kuten komerot ja kaapit tulivat fyysisen oppimisympäristön muutosprosessin myötä arjen toiminnan kannalta toimiviksi. Tarvikkeille ja tavaroille on muutosprosessissa löytyneet omat paikkansa. Kertomuksissa henkilöstö kirjoittaa saaneensa tilojen järjestelyn myötä oman taukotilan, jota heillä ei aikaisemmin ollut käytössä lainkaan. Kahvitauot pidettiin ryhmässä lasten leikkien lomassa tai päiväkodin keittiössä. Analyysissa käy ilmi taukotilan mahdollistavan kirjallisten töiden tekemisen ja mahdollisesti vasukeskusteluiden pitämisen tilassa tarpeen mukaan.

Aineistosta käy ilmi alkuperäisen suunnitelman mukaisen ruokailutilan olleen ongelmallinen arjen sujuvuuden kannalta. Tarinoissa työntekijät kirjoittavat ruokailutilan muuttamisesta toiseen päiväkodin tilaan epäkäytännöllisyytensä vuoksi. Haasteista huolimatta, työntekijät kokevat tilojen muutoksen selkiinnyttäneen arkea. Kokemus tila-ajattelusta ja pienryhmien liikkumisesta eri toimintojen välillä on osassa analyysistä koettu toimivan arjessa hyvin.

Olen pitänyt siitä, että ruokasali vaihdettiin viimeiseen huoneeseen, koska keskihuoneessa oli jatkuva ravaamisen tunne.

Nyt olemme yrityksen ja erehdyksen kautta siirtäneet eri tiloja, esim. ruokalaa.

Työntekijät kertovat ruokailutilan suunnittelun ja alkuperäisen sijoittelun käytännössä olleen epäkäytännöllinen. Analyysissä kertomuksista käy ilmi, alkuperäisessä tilassa, minne ruokasali sijoitettiin, oli käytännön liikkumisen ja valvonnan kannalta haasteita. Näiden kokemusten myötä ruokailutilaa vaihdettiin päiväkodin toiseen tilaan. Useammassa tarinassa

työntekijät kirjoittavat ruokailutilasta, joko alkuperäisen suunnitellun tilan yhteydessä tai tilassa jonne ruokasali muutettiin. Analyysin mukaan se on ollut fyysisen oppimisympäristön muutosprosessissa keskeisessä osassa, koska siitä kirjoitetaan eniten toiminnan tilojen osalta.

Ajan kuluessa kävi yhä selvemmäksi tilojen rajallisuus.

Sitten kun aloimme toteuttaa tätä oppimisympäristön rakentamista, niin tuntui että asia onkin tosi haasteellinen, tällöin ei todellakaan ole paras mahdollinen tällaiselle toiminnalle. Tämä on rakennettu perinteisesti, eli niin, että joka ryhmä toimii itsenäisesti.

Päiväkodin tilat ovat myös hankalat, koska lapsia ei pysty jakamaan tarpeeksi pieniin ryhmiin.

Loppujen lopuksi ideana hyvä, mutta tilat ja ideat eivät kohdanneet.

Henkilöstön kertomusten mukaan päiväkodin fyysiset tilat asettavat haasteita tila-ajattelun onnistumiselle ja toimintojen sijoittumiselle. Rakenteet eivät anna myöden toteuttaa oppimisympäristön muutosta halutulla ja suunnitellulla tavalla. Analyysissa työntekijät kertovat kokevansa ettei, perinteisen kolmiryhmäisen päiväkodin tilat ole fyysisiltä tilaratkaisuiltaan mahdolliset onnistuneeseen tila-ajatteluun, etenkin päiväkodin toiminnan osalta. Analyysissa tarinoiden mukaan on kokemus siitä, ettei suunnitellut oppimisympäristöt olleet toimivia käytännössä, kertomuksissa käy ilmi, että pienryhmätoiminta on koettu hankalaksi järjestää tilojen rajoittavuuden takia. Tilat eivät riitä, jotta lapset voidaan jakaa riittävän pieniin ryhmiin.

Tilojen osalta analyysissa henkilöstön kertomuksissa oli eroavaisuuksia. Osa työntekijöistä koki oppimisympäristön muutosprosessin olleen fyysisien tilojen suhteen äärimmäisen hankalat, lähes muutosta rajoittava tekijä. Henkilöstö myös kertoi tilojen olleen aluksi hankalia ja vaatineen suunnitelmien muuttamista, mutta eivät ole kokeneet sitä kokonaan muutoksen estäjänä.

8.5 Uudet kalusteet toivat hyvää mieltä – Odottelimme kalusteita pitkään

Analyysissa työntekijöiden kertomuksista käyvät ilmi suuret odotukset oppimisympäristön uusia kalusteita kohtaan. Tila-ajattelun myötä osa kalusteista ja toiminnan kannalta oleellisista välineistöä pitää uusia tai hankkia uudet kokonaan puuttuneiden välineiden takia. Kalusteiden tilaus viivästyi henkilöstöstä riippumattomista syistä ja tämä osaltaan viivästytti muutosprosessin loppuun saattamista. Kalusteiden saapuminen selkeytti kokonaisuutta, vaikka toiminnot olikin jo jaettu niille suunniteltuihin tiloihin ennen uusien kalusteiden saapumista.

Uudet kalusteet toki houkuttelivat ja lopputuloksessa näyttävät kauniilta ja osa niistä toimiikin käytännössä.

Uudet kalusteet ovat ilahduttaneet, niin lapsia kuin aikuisiakin.

Uudet kalusteet toivat hyvää mieltä niin lapsille, kasvattajille kuin vanhemmillekin. On hienoa, että niihin on panostettu.

Edellisissä suorissa aineistolainauksissa käy hyvin ilmi, miten työntekijät kirjoittavat kalusteiden tuovan myös viihtyvyyttä fyysisiin oppimisympäristön tiloihin. Analyysissa työntekijät kertovat, kalusteiden myös tuovan oppimisympäristöön esteettistä kauneutta, jota selvästi pidetään tärkeänä tila-ajattelun kokonaisuudessa. Uudet kalusteet ovat, myös huomattu lasten ja vanhempien puheessa, he pitävät myös työntekijöiden mukaan kalusteita kauniina ja ovat saaneet kiitosta. Kivan uuden ilmeen lisäksi, kertomuksista käy ilmi osan kalusteista herättäneen alkuun epäluuloa käytännön toimivuuden osalta. Analyysissa käy ilmi, kalusteiden kuitenkin yllättäneen positiivisesti ja tuoneen helppoutta arjen toimintoihin. Työntekijät kirjoittavat myös olleensa tyytyväisiä siihen, että yritys on panostanut uusiin kalusteisiin. Analyysin mukaan työntekijät kokevat sen osittain myös heidän työnsä arvostamiseksi ja työn sujuvuuteen panostamiseksi.

Meillä pienten puolella on myös innostuttu asiasta ja uusista kalusteista.

On myös innostanut kokeilemaan enemmänkin uusia ideoita oppimisympäristön uusien hankintojen kautta.

Työntekijät kokivat uusien kalusteiden tuoneen uutta motivaatiota ja puhua työhön. Analyysissa käy ilmi, miten uudet tai kokonaan puuttuneet kalusteet ja tavarat ovat tuoneet oppimisympäristöön uusia toimintojen mahdollisuuksia ja herättäneet varhaiskasvatuksen työntekijöissä uutta näkökulmaa myös pedagogisesti. Henkilöstö kirjoittaa kertomuksissaan kalusteiden tuoneen myös pienten puolelle uutta näköalaa työn tekemiseen, vaikka suurimmat oppimisympäristön fyysiset muutokset koskivat enemmän isompien lasten puolta.

Oikeanlaisten kalusteiden puuttuminen haastoi muutosprosessia ja meitä kasvattajia.

Odottelimme kalusteita pitkään, mutta loimme koko ajan uutta oppimisympäristöä pienin askelin.

Henkilöstön kokemuksen mukaan uusien kalusteiden puuttuminen on vaikeuttanut oppimisympäristön muutosprosessia. Hidas eteneminen ja odottelu ovat rajoittaneet toimintojen ja tilojen uudistumista.

Tutkimuksen analyysissä, tarinoiden mukaan puuttuvat tavarat tai kalusteet ovat olleet täysipainoisen tila-ajattelun toteutumisen esteenä. Kertomuksista käy ilmi, kalusteiden ja tavaroiden puuttumisen myös vaikeuttaneen henkilöstön työtä. Työntekijöiden on pitänyt varioida ja olla kekseliäitä kalusteiden ja tavaroiden odottelun aikana.

Muutosta ja toimintoja on yritetty viedä eteenpäin vanhojen kalusteiden ja tavaroiden turvin siitä huolimatta, vaikka oikeanlaiset välineet ovat puuttuneet. Aineiston analyysin mukaan henkilöstön tarinat kertovat, kalusteiden ja välineiden puuttumisen vaatineen myös työntekijöiltä kekseliäisyyttä ja kykyä muokata ympäristöä jo olemassa olevalla välineistöllä. Muutosprosessia on sinnikkäästi jatkettu, haasteista huolimatta.

8.6 Suunnittelu vaihe meni mukavasti – Saimme vanhoja rojuja pois nurkista

Tutkimuksen analyysissä henkilöstön kirjoitelmien mukaan, oppimisympäristön muutosprosessi ja etenkin sen suunnitteluvaiheessa, tilojen järjestely ja siistiminen kulki käsikädessä uusien ideoiden ja suunnitelmien syntymiselle. Analyysissä käy ilmi, siivouksen ja suunnittelun kulkevan yhdessä koko prosessin ajan. Uudet ideat ja suunnitelmat vaativat usein jonkun tilan tai komeron siivoamista, ennen kuin suunnitelman toteutus oli mahdollinen, kirjoittaa osa henkilöstöstä. Tutkittavat kertovat myös siivouksen mahdollistaneen uusien ideoiden syntymisen, tilat ja toiminnot näyttäytyivät eri tavalla järjestelyn myötä.

Ennen varsinaisten fyysisten tilojen muuttelua ja toimintojen uudelleen järjestämistä aineiston analyysissä käy ilmi, henkilöstön käyneen yhteisiä keskusteluita ja palavereita, siitä miltä uuden oppimisympäristön tulisi näyttää, mitä sen tulisi tarjota ja miten se parhaiten tulee toimimaan käytännön arjessa. Kertomuksista voi tulkita työntekijöillä olleen erilaisia näkemyksiä fyysisen oppimisympäristön muutoksesta ja suunnittelusta sen alkuvaiheessa. Kertomusten mukaan keskustelulla ja ajatustenvaihdolla toimintojen sijoittumisesta tiloihin, saavutettiin yhteinen näkemys mihin suuntaan suunnitelmaa ja ympäristöä aletaan muokkaamaan ja uudelleen rakentamaan.

Suunnitteluvaihe meni mukavasti ja loppujen lopuksi työyhteisöllä oli sama päämäärä mitä haettiin.

Ensin oppimisympäristöprosessia lähdettiin työstämään ajatustasolla, pohtien mistä lähdetään viemää asiaa eteenpäin.

Analyysissä työntekijät kertovat kokeneensa suunnitteluvaiheen mielekkääksi ja sujuvaksi prosessin onnistumisen kannalta. Analyysistä käy ilmi muutoksen lähteneen alkuun ajatuksista uudesta oppimisympäristöstä ja työntekijöiden yhteisestä pohdinnasta mistä fyysisen oppimisympäristön muutos olisi järkevintä aloittaa. Henkilöstön kertoman mukaan, kokemukset yhteisestä päämäärästä ja muutosprosessin kulusta, sekä asioiden

tärkeysjärjestyksestä prosessin aikana pidettiin tärkeänä. Tutkitut kertovat yhteisen vision muutoksesta ja prosessin etenemisestä olleen oppimisympäristön muokkauksen lähtökohta.

Analyysissä lähes jokaisessa päiväkodin työntekijän tarinassa kirjoitetaan siivouksesta ja sen merkityksestä oppimisympäristön muutosprosessin jossakin vaiheessa. Kertomuksissa kirjoitetaan siivouksen tärkeydestä ja tilojen järjestämisestä ennen varsinaisten tilojen ja toimintojen muokkamista. Siivouksen on koettu tuovan selkeyttä tiloihin ja samalla auttanut jäsentämään prosessia, joka on helpottanut muutoksen eteenpäin viemisessä.

Paljon on käytetty aikaa siivoamiseen ja järjestelyyn, mutta on ollut sen arvoista!

Kodinhoitohuoneesta tuli hyvä ja toimiva siivottuamme sen.

Siivouspäivät olivat todella tehokkaita ja saimme vanhoja "rojuja" pois nurkista.

Henkilöstön mukaan ryhmätilojen ja päiväkodin siivousta on pidetty aikaa vievänä ja niihin on panostettu kokonaisuina siivouspäivinä varsinaisen työajan ulkopuolella. Kertomuksissa työntekijät kirjoittavat siivouksen olleen raskasta, mutta tutkimuksen analyysissä voin todeta, heidän kokeneen siivouksen palkitsevana siinä vaiheessa, kun se oli saatu päätökseen.

Analyysistä käy ilmi osan henkilöstöstä kokeneen oppimisympäristön siivouksen hyvänä asiana. Työntekijät kuvaavat etenkin ylimääräisen ja turhan tavaran saamisen pois päiväkodin tiloista positiivisten ja hyvien asioiden yhteydessä siivouksen osalta. Analyysissä kertomuksista käy ilmi tilojen selkiytyneen jo pelkästään siivouksen ansiosta. Työntekijät kirjoittavat kertomuksissaan säilytystilojen ja päiväkodin huoltoon tarvittavien huoneiden ja komeroitten toimivuuden paranemisesta fyysisen oppimisympäristön muutosprosessin myötä. Aineiston analyysin mukaan, päiväkodin työntekijöiden mielestä, päiväkodin tilat ovat siistimmät kuin aikaisemmin ennen muutosta ja myös muutoksen kulun aikana.

Tilojen raivaaminen oli yllättävän työlästä, tavaraa oli paljon mitä piti heittää pois.

Tarinoissa henkilöstö kirjoittaa tilojen siivoamisen ja järjestelyn olleen odotettua ja suunniteltua isompi vaihe oppimisympäristön muutosprosessissa. Analyysin mukaan hävitettävän tavaran määrä oli yllättänyt paljoudellaan osan henkilöstöstä ja aineistossa on maininta sen olleen järkytys, koska osan tavaroista olisi vielä voinut säästää ja hyödyntää.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksia oppimisympäristön muutosprosessin aikana. Tutkimuksen lähtökohdat juontuvat uuden varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja oppimisympäristöön tehtäviin muutoksiin, jotta perusteissa asetetuilla tavoitteilla olisi käytännön työssä mahdollisuus toteutua. Tutkimuksella haluttiin saada tietoa niistä kokemuksista, joita työntekijät kokevat muutosprosessin aikana. Tämän tutkimustiedon pohjalta saadaan tärkeää tietoa isojen muutosten mukana nousseista ajatuksista henkilöstön näkökulmasta ja tämän tutkimustuloksen avulla yritys pystyy kehittämään toimintamallejaan tulevaisuuden muutostilanteissa. Tutkimuksen tuloksia käsitellessä samassa järjestyksessä kuin tutkimuksen analyysi osuudessa. Käyn tulokset läpi kategoriaryhmä kerrallaan, teoriaan peilaten.

Tutkimukseni analyysissä ensimmäisenä kategoriaryhmänä käsitellessä sopeutumiseen liittyviä kokemuksia, otsikolla *Vanhaan en missään nimessä haluaisi palata – Tuntuu, että on koko ajan pihalla*. Tulokset kertovat päiväkodin henkilöstön sopeutuneen hyvin eri tavalla pitkän muutosprosessin. Osa työntekijöistä on kokenut vaikuttamisen mahdollisuuden prosessin kulkuun ja lopputulokseen helpottaneen sopeutumista uuteen ja muuttuvaan tilanteeseen. Tulokset kertovat myös jo kuulluksi tulemisen vaikuttaneen positiivisesti sopeutumiseen. Oppimisympäristön muutos ja lopullinen tilojen ja toimintojen sijoittelu on koettu hyväksi ratkaisuksi ja arjessa toimivaksi. Sopeutuminen on osalla ollut niin onnistunut kokemus, ettei koe tarvetta vanhaan toimintamalliin palaamiseen.

Analyysistä selviää päiväkodin henkilöstön sopeutuneen muutosprosessin eri vaiheissa hyvin eri lailla. Prosessissa työntekijät kuvasivat kokemuksiaan sopeutumisesta kyseenalaistamalla muutoksen tarpeellisuutta. Osalle henkilöstöstä nousi kysymyksiä siitä, onko oppimisympäristön muutos tilaajatteluun suuntaan tarpeellinen? Koettiin epävarmuutta ja tilanteen hallitsemattomuutta, joka osittain selittyy epätietoisuuden kokemuksella tulevasta. Nämä kokemukset olivat analyysin tuloksissa yhteydessä toisiinsa.

Muutoksessa ja miten sen kokee, on suuri merkitys aikaisemmissa muutostilanteista ja niissä mieleen jääneistä ajatuksista ja kokemuksista. Usein aikaisemmat muutosprosessit auttavat sopeutumaan tulevissa muutoksissa. Työntekijä, joka on kokenut aikaisempia muutoksia, suhtautuu muutokseen tyynesti ja avoimin mielin. Toisaalta työntekijä, joka on pitkään toiminut samassa työyhteisössä noudattaen sen työskentelytapoja ja toimintatapoja voi kokea uuden muutoksen haasteellisena ja näin tarvitsee enemmän aikaa oppia toimimaan uudessa toimintakulttuurissa. Työntekijän, joka on vasta tullut yhteisöön, jossa muutosprosessi on alkamassa, ei tarvitse oppia pois vanhasta toimintakulttuurista ja tavoista. Uuden työntekijän on näin ollen helpompaa ja nopeampaa lähteä toteuttamaan muutosta

ja kehittämään uutta toimintakulttuuria. (Arikoski & Sallinen, 2007, s. 51–52)

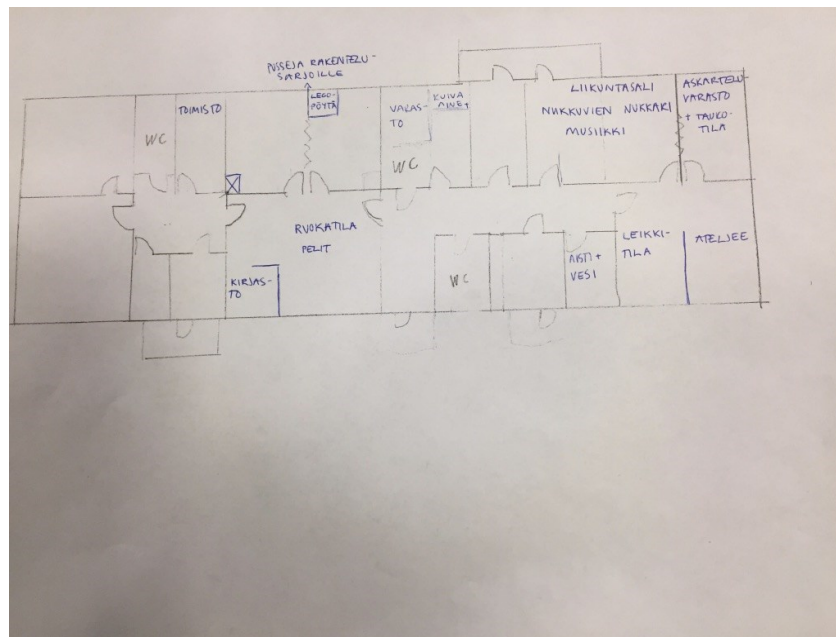
Tutkimuksen analyysistä selviää uuteen oppimisympäristöön sopeutumisen tuottaneen haastetta ja epävarmuutta. Tuloksista käy ilmi työntekijöiden kokemukset tilanteista, joissa on epäselvyyttä käytännön toiminnan ohjauksessa. Näitä tilanteita on siirtymätilanteet toiminnoista toiseen, kokemus siitä, ettei työntekijä tiedä mitä seuraavaksi tapahtuu ja mihin tilaan ja pienryhmään työntekijä sijoittuu. Tuloksista ilmenee tiimihengen hävinneen muutosprosessin aikana, työntekijät keskittyvät vain omien vastuidensa ja asioiden hoitoon.

Tuloksista käy ilmi työntekijöiden kokemus ajan puutteesta muutosprosessin aikana. Henkilöstö koki, ettei aikaa ollut riittävästi varsinaisten muutosten tekemiseen, koska ne tehtiin varsinaisen työn ohella. Tutkimuksen tuloksista selviää työntekijöiden kokeneen tarvetta työyhteisön ulkopuoliselle ohjaukselle ja näkemykselle toimintojen ja tilojen sijoittelun välillä.

Ajan merkitys toiminnan suunnittelun ja kehittämisen kannalta on ehdottoman tärkeää, sitä ei voida sivuuttaa pedagogisesti ja tavoitteellisesti laadukkaassa varhaiskasvatuksessa. (Helenius & Lummelahti, 2018, s. 142) Erityisesti tilanteessa, jossa työyhteisö on uuden äärellä, keskellä muutosprosessia aikaa suunnittelulle ja tilanteen arvioinnille ja mahdollisesti vielä uudelle suunnitelma tulee olla riittävästi. Vanhempien ja henkilöstön välisen luottamuksen koetaan kärsineen oppimisympäristön muutosprosessin aikana ja sen tuloksena. Henkilöstön kokemus, siitä ettei aina tiedä lapsen päivästä kertoa yksityiskohtaisesti, johtuen siitä, että lapsi on saattanut olla eri ryhmän kasvattajan kanssa eri tilassa osan päivästä. Näiden tilanteiden on koettu herättävän vanhemmissa epäluottamusta. Työntekijät kokevat hoitaneensa työn puolittain.

Lasten sopeutuminen muutosprosessin aikana on ollut hyvin vaihtelevaa ja tulosten mukaan ikäsidonnaista. Tilojen ja toimintojen välillä joidenkin lasten on ollut hankalaa hahmottaa niiden suhdetta. Tämä on aiheuttanut rauhattomuutta ja keskittymisen puutetta toiminnoissa. Tuloksissa käy ilmi alle kolmevuotiaiden sopeutumisen muutokseen olleen haasteellisempaa kuin yli kolmevuotiaiden. Tulokset kertovat osan lapsista sopeutuneen muutokseen hyvin ja tilojen hahmottaminen on sujuvaa. Toiminnot onnistuvat eikä niiden suhteen ole huomattu erityisiä haasteita. Pääsääntöisesti alle kolmevuotiaat ovat tutkimuskohteena olleessa päiväkodissa omassa ryhmässään eivätkä varsinaisesti siirry toimintatiloista toiseen.

Tutkimustuloksista selkeästi näkyy ruokailun ja ruokailutilanteen vaatineen eniten huomiota tässä kategoriaryhmässä, verrattaessa muihin analyysin kategoriaryhmiin. Osittain sopeutumisen haasteet ovat johtuneet ruokailutilan sijoittamisesta päiväkodin keskimmäiseen ryhmätilaan. Ryhmä sijaitsee fyysisesti keskellä rakennusta, joka on läpikulkutila päiväkodin kahteen muuhun tilaan.

Kuva 1. Havainnekuva ruokailutilan alkuperäisestä suunnitelmasta henkilöstön suunnittelemana.

Havainnekuvesta voi nähdä miten ruokailutila suunnitteluvaiheessa sijoitettiin. Käytännössä ruokailutila koettiin haasteelliseksi läpikulkutilassa, joka loi edestakaisin kulkemisen tunnetta ja levottomuutta. Lapsien sijoittelu koettiin haasteelliseksi nukkumaan jo syöneiden lasten ja syömään tulevien lasten osalta, kuten myös niiden, jotka ovat menossa päivälevolle. Tämän kokemuksen myötä ruokailutila siirrettiin talon toiseen päähän, leikki- ja ateljeetilaan. Sopeutumisen haasteet johtuivat toiminnon sijoittamisesta sille epäkäytännölliseen tilaan, joka korjaantui ainakin osittain uudelleen järjestelyllä.

Tutkimustulosten mukaan muutosprosessi herätti työntekijöissä hämmennystä ja ihmetystä. *Tunteisiin olisi voinut varautua etukäteen – Olin aluksi aika epäluuloinen*, kategoriaryhmässä henkilöstö oli yllätynyt miten paljon eri tunteita voi herättää päiväkodin oppimisympäristön muutos.

Tutkimustuloksista selviää avoimen ja positiivisen asenteen vaikuttaneen tunteiden ja tunnetilojen muodostumiseen. Positiivisia tunteita koettiin, kun työntekijä oli päättänyt ottaa positiivisen suhtautumisen oppimisympäristön muutosprosessiin. Positiivisia tunteita, kuvattiin useimmiten innostumisen tunteena, tämän myötä tuli energiaa ja uutta motivaatiota työhön. Analyysistä käy ilmi, miten työntekijän oma asenne ja suhtautuminen vaikutti tunteisiin. Tutkimustuloksista käy ilmi, ettei positiivisen asenteen luominen ollut aina helppoa, vaan se oli osittain myös päätös, miten muutosprosessiin suhtautua.

Lasten tunteista tutkimustuloksissa kuvattiin pelkäämistä positiivisessa välisessä. Tässäkin käytettiin sanaa innostunut ja innostuminen. Tunnetilan

myötä koettiin lasten saaneen ideoita uusiin leikkeihin ja toimintoihin. Tosin tässä tuotiin esille myös tilojen tuomat mahdollisuudet uusille ja erilaisille leikeille.

Tunteet vaihtelivat koko oppimisympäristön muutosprosessin ajan negatiivisista positiivisiin, niihin liittyi paljon muistoja päiväkodista vuosin varrelta ja kokemus luopumisesta. Tulosten mukaan osa negatiivisista tunteista johtui muutosprosessin kulun epäselvyydestä, se turhautti osaa tutkimukseen vastanneista. Tyytyväisyyttä ja kiitosta työntekijät antavat työyhteisölle ja esimiehelle. Tunteista pystyi puhumaan työyhteisössä avoimesti ja niihin sai tukea. Tunteista puhuminen auttoi niiden käsittelyssä ja muutosprosessin kulussa.

Työelämän uusiin muutoksiin suhtaudutaan yleisesti kovin haluttomasti ja harvoin niihin lähdetään suurella innolla. Muutostilanteet niin työssä kuin vapaalla herättää ihmisissä tunteita. Usein työelämä muutoksissa tunteet ovat kielteisiä, koska muutokset ovat ylhäältä saneltuja ja tämän vuoksi saattavat tuntua osittain turhilta ja aiheuttaa työntekijöissä muutosvastarintaa. Tunteita on hyvä tunnistaa myös työpaikalla ja niiden käsittelylle tulisi antaa aikaa. Kun tunteita tunnistetaan ja käsitellään muutosprosessin aikana, työyhteisön on helpompi toimia työtehtävissään muutosprosessin keskellä. (Arikoski & Sallinen, 2007, s. 43, 44–45, 56)

Uusi oppimisympäristö etsii muotoaan – Lapsia ei pysty jakamaan tarpeeksi pieniin ryhmiin osiossa, pedagoginen ajattelu näkyy muutosprosessin aikana ja sen päättyessä tilanteiden ja ympäristön havainnoinnin ja arvioinnin kautta. Tutkimustuloksissa käy ilmi, etteivät kaikki suunnitellut ratkaisut olleet toiminnan ja pedagogiikan kannalta olleet hyviä ratkaisuja ja näitä on lähdetty muokkaamaan ja uudelleen suunnittelemaan pedagogisista lähtökohdista. Pedagogiset haasteet ovat tutkimustulosten mukaan tilojen ja pienryhmätoimintojen sijoittelussa. Näissä tilanteissa henkilöstö kokee epävarmuutta ja kyseenalaistamista oppimisympäristön muutosprosessissa tehtyjä ratkaisuja kohtaan, sekä ylipäätään tila-ajattelusta suhteessa pedagogiikkaan. Tässä kohtaa täytyy kuitenkin huomioida, että oppimisympäristön muutosprosessissa viimeisiä muutoksia tehtiin vielä joulukuussa 2018 ja tutkimuksen aineistonkeruu oli tammikuun alussa 2019, joten on aivan luonnollista, että toimiminen tiloissa ja toiminnoissa on vielä muototutumassa käytäntöihin.

Tutkimustuloksista käy ilmi henkilöstön tiedostaneen epäkohdat tiloissa, toiminnoissa ja pienryhmien muodostamisessa. Tulokset kertovat heidän arvioivan ja kehittävän toimintaa, sekä muokkaavat käytäntöjä, jotta pedagogiset tavoitteet toteutuvat. Heleniuksen ja Lummelahden mukaan lapsen iän ja kehityksen tason ympäristön suunnittelussa tulee huomioida. Oppimisympäristöä täytyy voida muokata lapsen ikätason mukaan. (Helénius & Lummelahti, 2018, s. 141)

Oppimisympäristön muutosprosessi on keskittynyt tilojen ja toiminnan muokkaamiseen ja niiden kehittämiseen, tutkijana havaitsen toimintakulttuurin kehittämisen ja uusien käytänteiden ja tapojen jääneen taka-alalle muutosprosessissa. Uudet tilat ja toiminnot tarvitsevat toimiakseen myös keskustelua ja kehittämistä, miten jatkossa työskentelemme muuttuneessa ympäristössä. Parrila & Fonsén tuovat esille miten tärkeää työyhteisön on arvioida nykyistä toimintakulttuuria ja tapoja, jotta sitä voidaan lähteä kehittämään ja viemään uuteen suuntaa. Kehitystä ei tapahdu, ellei yhteisö ole tietoinen vallalla olevasta kulttuurista ja uutta suuntaa on hankala selkeästi määritellä. Uudessa oppimisympäristössä on helppoa ajautua vanhoihin rutiineihin ja käytäntöihin ellei toimintakulttuurin kehittämiseen kiinnitetä tarpeeksi huomiota, kulttuurimuutokselle tulee asettaa tavoitteet ja kirkastaa ajatusta miksi muutosta tarvitaan. Toimintakulttuurin muutos vaatii vahvaa johtajuutta ja johtajan selkeää näkemystä tilanteesta ja siitä mihin suuntaan kulttuuria lähdetään kehittämään. (Parrila & Fonsén s. 66–71)

Tulosten mukaan pedagogisesti haastavaksi on koettu pienryhmien muodostamisen, joka palvelee lapsia ikätasoisesti ja lapsen kehitystason mukaan. Alle kolmivuotiaiden sijoittumista tila-ajatteluun perustuvaan oppimisympäristöä pidetään tutkimustulosten mukaan, jopa osittain pedagogisesti perustelemattomana. Tuloksista käy ilmi, etteivät alle kolmivuotiaat hahmota tiloja ja niissä liikkumista. Lapsen osallisuus oppimisympäristön muututtua on koettu vaativaksi. Tuloksista käy ilmi haasteelliseksi rajata lapsen oman toiminnan ohjausta ikätason mukaan ja samalla huomioida lapsen vaikuttamisen ja osallisuuden mahdollisuudet.

Laaja-alainen lapsen yksilöllinen varhaiskasvatus huomioi lapsen ikätasolle sopivan toiminnan. Lähtökohtana on, lasten mielenkiinnon kohteet joihin henkilöstö tarttuu ja ottaa osaksi pienryhmän toimintaa pedagogisesti edistävät tekijät huomioiden. Avainasemassa on vuorovaikutus, kuuleminen ja lapsen ohjaaminen ikätasoisesti oppimisympäristön eri toiminnoissa. Henkilöstön tehtävänä on muokata ympäristöä tilanteiden ja lasten tarpeiden mukaan. (Opetushallitus, 2016, s. 39–40)

Kokemukset ja sopeutuminen muutosprosessin aikana osiossa oli ruokailuun, ja etenkin alkuperäiseen ruokailutilaan hankalaa. Tutkimustulosten mukaan ruokailutila on selvästi eniten myös aiheena tilapuheessa, kategoriaryhmässä *Nyt on ihanaa, kun tilat vähän avarampia – Tilat ja ideat eivät kohdanneet*, tulosten mukaan, uusi oppimisympäristö on selkeä ja johdonmukainen, tilat ja toiminnot ovat sijoittuneet hyvin päiväkodin rakenteellisiin puitteisiin. Tilasuunnittelussa ja sen muutosprosessin eri vaiheissa on etusijalla ollut henkilöstön näkemys lapsen parhaasta, leikkiä ja oppimista tukevasta tila-ajattelusta.

Tulokset kuitenkin kertovat, etteivät kaikki vastaajat ole kokeneet tiloja yhtä hyväksi. Niiden koetaan olevan edelleen arjen käytännön ja toiminnan näkökulmasta epäkäytännölliset. Tuloksista selviää muutosprosessissa

henkilöstön saaneen oman tilan kahvitauoille ja kirjallisille töille. Tämä edistää työhyvinvointia ja työssäjaksamista.

(Kuuskorpi & Nevari, 2018, s. 9, 45, 55, 56) Tuo opetushallitukselle tehdyssä julkaisussaan esille koulumaailmassa havaitut haasteet uusien oppimisen tapojen tuomisesta vanhaan oppimisympäristöön. Oppaassa todetaan, ettei toimintaa ja toimintaympäristöä ole tarkasteltu kokonaisuutena, toisiaan tukevana ja täydentävän ratkaisuna. Tila-ajattelua on oppaassa tarkasteltu muuntautuvien vyöhykkeiden kautta ja uusien oppimisympäristöjen rakentumisen lähtökohtana on pedagogiset perusteet. Uusien toimintaympäristöjen rakentuminen ja kehittämien on sujuvampaa lähtökohtaisesti tälle ajatukselle rakennettuihin tiloihin. Tila-ajattelun on huomattu tukevan oppimista ja tiedon saantia oppimisympäristönä.

Vaajanen tuo gradun tutkimustuloksissa esille miten vanhoista päiväkodin tiloista muokataan uutta ympäristöä väliseiniä puhkomalla ja ovia lisäämällä. Uusiin tiloihin lisätään liikuteltavia sermejä ja väliseiniä, näin mahdollistetaan monipuolinen tilojen hyödyntäminen ja pienryhmätyöskentely. Ympäristön muutos on viety fyysistä tiloista lähtien kalusteiden ja tavaroiden päivittämiseen, muutoksessa on huomioitu pedagogiset lähtökohdat kokonaisvaltaisesti rakenteista alkaen. (Vaajanen, 2018, s. 54) Tässä tutkimus kohteessa, jota opinnäytetyössäni tutkin, ei oppimisympäristön muutosta tehty päiväkodin rakenteisiin.

Ruokailutilan toimimattomuus ja käytännön haasteet toivat muutosprosessin kulun tilanteeseen, jossa henkilöstö pysähtyi arvioimaan aikaisempaa suunnitelmaa ja päätyivät kokeilemaan toista vaihtoehtoa ruokailutilan ja ruokailutilanteen sujuvuuden edistämiseksi. Tilan muutoksen myötä ruokailutilanteet ovat selkiytyneet, mutta edelleen sitä tulee kehittää sujuvammaksi. Oppimisympäristön muutosprosessissa, tilojen ja toimintojen sijoittelun myötä on tulosten mukaan saatu siistittyä myös varasto- ja säilytystiloja järjestykseen. Tämä on selkiyttänyt tavaroiden säilytystä ja niiden sijoittumista omille paikoilleen, sekä tuonut lisää varastointitilaa.

Kategoriaryhmässä *Uudet kalusteet toivat hyvää mieltä – Odottelimme kalusteita pitkään* käy ilmi, oppimisympäristön muutoksen myötä saadut uudet kalusteet ja välineet ovat tulosten mukaan lisänneet päiväkodin viihtyvyyttä, valoisuutta ja avaruuden tunnetta. Kauniit kalusteet ja toimivat välineet tuovat myös hyvää mieltä käyttäjilleen. Tutkimustuloksista käy ilmi pientenpuolella kalusteiden myötä tulleen uutta näkökulmaa ja pedagogisia uusia oivalluksia, tämä siitä huolimatta, että muutosprosessi on enemmän koskettanut talon isojen puolta. Tulokset kertovat työntekijöiden kokevan yrityksen arvostavan heidän työtään panostamalla uusiin kalusteisiin ja välineisiin.

Kuuskorven tutkimustuloksissa oli samansuuntaista kokemusta tutkittavilla. Oppilaat ja opettajat, jotka olivat saaneet käyttöönsä uusia tavaroita ja toimintavälineitä lähtivät kehittämään ja edistämään oppimis-

ympäristön erilaisia ratkaisuja oppimisen, toimivan ympäristön ja viihtyvyyden näkökulmasta. (Kuuskorpi, 2012, s. 117)

Varhaiskasvatuksen oppimis- ja toimintaympäristöt, välineineen ja tarvikkeineen tulee edistää lasten kasvu, kehitystä ja oppimista. Oppimisympäristön tulee olla viihtyisiä, ja niissä on huomioitu siisteys, kokonaisvaltainen harmonia, sekä ergonomiset ja ekologiset tekijät. Oppimisympäristöjä kehitetään työyhteisössä lasten ja huoltajien kanssa, pedagogisten tavoitteiden mukaisesti. (Opetushallitus, 2016, s. 31)

Tutkimustulokset kertovat kalusteisiin ja tarvikkeisiin kohdistuneen isoja odotuksia. Päiväkodissa oli siivouksen ja järjestelyn myötä hävitetty osa vanhoista kalusteista ja välineistä uusien tilalta. Muutosprosessin eteenpäin viemisessä oleellisessa osassa oli uusien kalusteiden saaminen vanhojen tilalle. Kalusteiden saaminen kuitenkin viivästyi ja toimintaa sekä tilojen muutosta henkilöstön tuli jatkaa siitä huolimatta. Tulosten mukaan kalusteiden viivästyminen haastoi työntekijöitä luoviin ratkaisuihin toiminoissa ja hidastutti muutosprosessia.

Tuloksista käy ilmi uusien kalusteiden toimivuutta kohtaan olleen epäilyksiä. Tutkimuksessa ei käy ilmi, mistä epäilykset johtuvat, mutta johtopäätöksenä uusista kalusteiden aiheuttamasta epäilyksestä voisi ajatella tulleen pöytien ja tuolien koosta, jotka vaihtuivat niin kutsutuista lasten pöydistä ja tuoleista normaalikokoisiin, eli aikuisille sopiviin pöytiin ja tuoleihin. Tämä on tutkijan tulkintaa tilanteesta. Tutkimustulokset kertovat kalusteiden kuitenkin olleen toimivat ja lisänneet käytännön sujuvuutta.

Tutkimustulosten mukaan *Suunnitteluvaihe meni mukavasti – Saimme vanhoja rojuja pois nurkista* kategoriaryhmässä, muutosprosessin lähteneen käyntiin suunnittelusta koko työyhteisön voimin. Alun suunnitteluvaiheessa pohdittiin tila-ajattelun eri vaihtoehtoja ja ratkaisuja suhteessa rakenteisiin ja toimintoihin. Tuloksista käy ilmi yhteisen näkemyksen ja päämäärän löytyneen keskusteluiden avulla, toinen toistaan kuunnellen, vaikka lähtökohtaisesti eroavia näkemyksiä olikin. Tuloksista selviää yhteisen näkemyksen tärkeys tavoitteiden saavuttamisen edellytyksenä.

Varhaiskasvatuksessa kiinnitetään nykyisin yhä enemmän huomiota tilojen ja ympäristön vaikutuksen merkitykseen, suhteessa oppimiseen ja pedagogiikkaan. Kaikin puolin hyvät tilat ja viihtyisä ympäristö luo paremmat edellytykset. Varhaiskasvatuksessa on alettu ymmärtämään oppimisympäristöjen kehittämisen tärkeydestä ja vaikuttavuudesta yhdessä lasten kanssa suhteessa päivittäiseen toimintaan ja tiloihin. Tilat, lapset ja suunnitelmat eivät ole irrallisia elementtejä oppimisympäristössä, vaan niiden yhteistoiminnasta syntyy oppimista edistävä ympäristö. Päiväkodin puitteet, yhteisön vuorovaikutus ja etenkin lapsen vaikutusmahdollisuudet vaikuttavat oppimisympäristön kehittymiseen ja uudelleen rakentumiseen. Vallitseva yhteiskunnallinen käsitys ja arvot varhaiskasvatuksesta tuovat

oman lisänsä oppimisympäristön kehitykselle. (Raittila & Siippainen, 2017, ss. 476, 485)

Tutkimustulosten mukaan siivoamiseen ja tilojen järjestelyyn panostettiin ja käytettiin paljon aikaa, jopa varsinaisen työajan ulkopuolella erillisinä siivouspäivinä. Tilojen järjestelyä ja siivousta oppimisympäristön muutosprosessin alussa pidettiin tärkeänä selkeyden vuoksi, sekä prosessia käynnistävän tekijänä. Ylimääräisten tavaroiden hävittäminen ja siivoaminen toimi oppimisympäristön muutosprosessin käynnistäjänä. Tuloksista käy ilmi siivouksen osuuden yllättäneen aikaa vievänä ja raskaana osuutena koko prosessista. Tästä huolimatta tulokset kertovat siivouksen valmistuttua tuoneen myös hyvän olon ja saavuttamisen tunnetta.

Tutkimuksen tuloksia tarkasteltaessa huomioni erityisesti kiinnittyi monessa kategoriaryhmässä esiin tulevaan epätietoisuuteen ja sekavuuteen, lapsien ja pienryhmien toiminnan ohjauksen haasteisiin, sekä tiloissa sujuvaan liikkumiseen. Tutkimustuloksissa näkyy epäluulo ja epävarmuus oppimisympäristön tiloihin ja niiden toimivuuteen. Tutkijana pysähdyin analyysin äärellä, luin sitä yhä uudelleen ja uudelleen läpi pohtien mielessäni, mitä analyysi vastaa tutkimuskysymykseen? Mitä tutkittavat haluavat kertoa? Tuloksia lukiessani ja tutkimus kysymykseen peilattaessa, minä ymmärsin, tutkittavien puheesta nousee huoli; heillä on huoli uudessa oppimisympäristössä toimimisesta.

Oppimisympäristön muutosprosessi on valmis, tilat ja toiminnot kalustuneen on saatu paikalleen, on aika keskittyä tutkittavien puheesta nousevaan huoleen. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä tarkasteltaessa puhutaan fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista käsitteistä, nämä sisältävät myös käsitteen toimintakulttuurista osana varhaiskasvatuksen oppimisympäristöä. (Opetushallitus, 2016, s. 31) Tutkijana näkemykseni tuloksissa esiin tulleesta huolipuheesta on puhetta toimintakulttuurin muutoksesta. Työyhteisössä on aika keskittyä toimintakulttuurin kehittämiseen ja toimintakulttuurin muutoksen johtamiseen.

Toimintakulttuurin kehittämisessä työyhteisön tulee huomata sen nykytila ja tehdä se näkyväksi koko työyhteisön voimin. Tämän jälkeen työyhteisöllä on edellytykset keskittyä kehittämään toimintakulttuuria toimintatilojen ja toimintatapojen lähtökohdista. Toimintakulttuurin rakentuessa uuden oppimisympäristön fyysiset tekijät huomioiden, on pedagogisesti vahvalla varhaiskasvatuksella mitä parhaimmat edellytykset vasun tavoitteiden saavuttamisessa.

Oppimisympäristön muutosprosessi oli hyvin moninainen. Tutkittavien puheessa oli paljon eri sävyjä tunteista ja kokemuksista, osa koki muutoksen ja prosessin hyväksi ja osa huonoksi. Tutkimukseen osallistuneilla samalla ihmisellä oli hyvää ja huonoa kokemusta muutosprosessin eri vaiheissa. Kategoria-analyysille ominaista on tarkastella tutkittavien puhetta ja tutkia mitä puheella tahdotaan kertoa. Oppimisympäristön muutosprosessin

aikana tutkimuksen tarinoista käy ilmi ongelma- ja huolipuhetta, jonka aiheuttajana on muutosprosessi. (Jokinen ym., 2012, s. 159–160)

Huolipuheen lisäksi tarinoista käy ilmi selviytyminen, työntekijät ovat selviytyneet oppimisympäristön muutosprosessista. – – – *On myös innostanut kokeilemaan enemmänkin uusia ideoita oppimisympäristön uusien hankintojen kautta.* He ovat uudelleen suunnitelleet tilat ja niihin toiminnot, rakentaneet uuden oppimisympäristön päiväkotiansa. Selviytyminen on niitä kaikkia positiivisia asioita mitä henkilöstön puheesta käy ilmi oppimisympäristön muutosprosessissa. Moninaiseksi muutosprosessin tekee myös hyvin erilaiset kokemukset prosessin aikana. Selviytyjän lisäksi puheesta on analysoitavissa uhrin asema. Johtopäätöksiä tehdessä tarinoista on tulkittavissa uhritumista muutosprosessin eri vaiheissa, tämä näkyy puheessa kyseenalaistamisena ja lievänä muutosvastarintana. Tilanteen uhreina nähdään myös lapset ja vanhemmat – – – *tuntuu, että pienimmät jopa kärsivät tästä ja – – – Vanhemmat joutuvat tutustumaan kerralla tosi moneen aikuiseen, jolloin luottamussuhde mielestäni kärsinyt.* Uhrituminen tutkimustulosten puheessa ilmenee kielteisinä asioina ja kokemuksina.

10 POHDINTA

Tutkimusanalyysia tehdessäni olin yllättynyt tutkimuskohteena olleiden työntekijöiden voimakkaista tunteista, joita muutosprosessi osassa työntekijöistä herätti, sekä tutkimustuloksen painottumisesta yksittäisten tilanteiden nostamiin kokemuksiin ja sopeutumisen näkökulmiin muutosprosessin aikana. Lähtökohtaisesti oppimisympäristön muutosprosessi oli jo moninainen, osalle henkilöstöstä muutosprosessiin lähteminen oli luontevaa ja helppoa, osa olisi tarvinnut enemmän aikaa tilanteen sulatteluun ja varsinaisen muutoksen toiminnan aloitukseen. Alun suunnittelun ja siivouksen myötä olin ryhmäkeskusteluissa havaitsevani ja tutkimustuloksissakin näkyvää yhteisen päämäärän selkiytymistä ja muutoksen tavoitteiden kirkastumista. Työyhteisöllä oli yhteinen visio mihin he olivat pyrkimässä. Prosessin alussa huolipuhetta ja uhritumista muutokselle oli paljon vähemmän, ote ja asenne oli tekemisessä ja muutoksen eteenpäin viemisessä.

Siivoukseen käytettiin paljon aikaa ja työntekijät kävivät tilat ja kaapit huolella läpi uuden oppimisympäristön muutoksen alta. Tilojen suunnittelu ja pohdinta, yhteinen vuoropuhelu oikeista tilaratkaisuista toteutettiin yhteisymmärryksessä kaikkia kuunnellen. Kevään 2018 aikana oppimisympäristön muutosprosessissa tiloja oli jo saatu muutettua ja kalusteita odotettiin saapuvaksi. Tutkijana pohdin, olisiko prosessin tässä vaiheessa pitänyt aikaa ja resursseja varata selkeästi enemmän toimintakulttuuriin muutoksen kehittämiseen ja toimintatila ajatuksen selkiyttämiseksi. Epäselvyys toiminnassa, sekavuus ja tilojen hallinta suhteessa lapsiryhmään, saattoi

osittain johtua keskittymisestä oppimisympäristön fyysisiin muutoksiin yhteisen toimintakulttuurin kehittämisen jäädessä vähemmälle huomiolle.

Tutkimuksen tuloksista käy ilmi henkilöstön kokemus kolmivuotiaiden haasteista sopeutua toimintatila tyyppisen oppimisympäristön tilaratkaisuihin. Mielestäni tämä olisi myös hyvä jatkotutkimuksen aihe. Voisiko sopeutumisen haasteet johtua toimintakulttuurin kehittämisen haasteista, vai ovatko yli kolmivuotiaiden ryhmän pienimmät lapset vielä liian pieniä toimimaan tila-ajattelun suuntaisessa ympäristössä?

Opinnäytetyöni teoriaosuudessa kerroin tutkimusprosessini kulusta. Alkuperäisenä suunnitelmana oli ryhmäkeskusteluiden käyttö tutkimusaineistona, jotka jätin tutkimusanalyysin ulkopuolelle teemoitukseen liittyvien ongelmien ja teknisten haasteiden vuoksi. Tutkijan näkökulmasta siivouksen osuus jäi tuloksissa merkittävästi pienemmäksi mitä se oikeasti oli. Mikäli olisin saanut analysoida ryhmäkeskustelut, uskoisin sen vaikuttaneen tutkimustulokseen ainakin siivouksen ja suunnittelun osalta. Näiden merkitys olisi kasvanut keskusteluiden analyysin myötä.

Suunnitteluvaiheessa, toisella ryhmäkeskustelukerralla työntekijät suunnittelivat pareittain tila ja toimintaratkaisuja pohjapiirustuksiin. Kun koonnuimme yhdessä purkamaan pohjiin saatuja ratkaisuja, olivat kaikki piirustukset lähes identtisiä. Mielestäni tämä kertoi siitä, miten työyhteisö yhdessä vei prosessia eteenpäin ja näkemyksistä oli paljon keskusteltu jo ennen toista ryhmäkeskustelua. Tutkimuksen tuloksista ei tämäkään varsinaisesti käy ilmi, joka olisi todennäköisesti toisen ryhmäkeskusteluanalyysin myötä käynyt eri tavalla tutkimustuloksista esille.

Tutkimustuloksen näkökulmasta olisi ollut mielenkiintoista verrata ryhmäkeskusteluiden analyysin tulosta, sekä kertomusten pohjalta tutkittuja tuloksia keskenään ja tehdä niistä johtopäätöksiä prosessin kulkua vertaillen sen eri vaiheissa. Olisi mielenkiintoista keskusteluissa syntyneen puheen merkitystä verrata kertomuksiin, olisiko uhri- selviytyjäpuhe näyttäytynyt eri tavalla? Myös vasun osuus puheesta olisi uskoakseni suurempi toisen ryhmäkeskustelun analysoinnin myötä. Keskusteluissa syntyi puhetta vasun tavoitteista etenkin toisella keskustelukerralla toimintoja suunniteltaessa päiväkodin tiloihin.

Väliseminaarissa, tutkimustuloksia esitellessäni toin esille vasun perusteiden puuttumisen tutkittavien puheesta. Esityksessä pohdin myös vasun vaikuttavuutta henkilöstön tekemien päätösten taustalla, vaikka se ei näy suoranaisesti heidän puheessaan. Opponijani esitti vasta-argumentin analyysilleni, jota jäin miettimään väliseminaarin jälkeen. Kävin analyysia ja johtopäätöksiä uudelleen läpi ja pohdin vasun merkitystä oppimisympäristön muutosprosessissa tehtyjen päätösten taustalla, onko vasu ja sen tavoitteet sisäistetty muutosprosessissa? Pohtiessani aikaa taaksepäin, oppimisympäristön muutosprosessin alkuun ja aina pedagogisiin kahviloihin asti, koen vasun perusteiden olleen tarkastelussa ja henkilöstön

pohdinnassa, sekä keskusteluissa mukana. Vasun perusteet ja niiden tavoitteet kuuluvat myös nauhoitettujen ryhmäkeskusteluiden puheessa. Tämän perusteella pysyn analyysissäni vasun vaikuttavuudesta oppimisympäristön muutosprosessin taustalla, vaikka se ei suoranaisesti näy tutkimustuloksissa.

Huolipuhe ja sekavuuden tunne arjen toiminnoissa muutoksen loppupuolella johtuu mielestäni toimintakulttuurin kehittämisestä, sen liian vähällä huomiolla jättämisestä muutosprosessissa. Tästä päästään kysymykseen, miksi toimintakulttuurin kehittämien muutosprosessissa jäi liian vähälle huomiolle? Tutkimustuloksista käy ilmi eri kategoriaryhmissä ajan ja resurssin puute prosessin aikana. Tämä mielestäni selittää paljon sitä miksi toimintakulttuurin kehittäminen tila-ajattelun ja toimintojen rinnalla jäi vähäiseksi. Toinen huomioitava seikka on edelleen aineistonkeruun ajan kohta, joka oli hyvin pian varsinaisen fyysisen muutoksen jälkeen. Tutkimustulos saattaisi hyvinkin olla tässä kohtaa tehtäessä aivan erilainen ja toimintakulttuuri voisi näyttäytyä tuloksissa toisenlaisena, jos aineisto olisi kerätty esimerkiksi huhtikuussa tammikuun sijaan.

Tutkimusanalyysin edetessä aloin pohtimaan, olisiko avoimen kertomuksen kirjoittamisen sijaan pitänyt kerätä aineisto kyselylomakkeella teemojen mukaan. Näin olisin ohjannut työntekijöitä pohtimaan prosessia joistakin tietyistä tulokulmista, esimerkiksi vasun perusteista nousseista tavoitteista. Tämän myötä vasu olisi tullut tuloksissa myös eri tavalla esiin, tuoden toisenlaista näkökulmaa. Mikäli olisin toiminut näin, tutkimustulos olisi luultavasti aivan erilainen. Tällä käyttämälläni aineistonkeruu menetelmällä ei ainakaan ole johdateltu tutkittavia, vaan he ovat kertoneet oman kokemuksensa oppimisympäristön muutosprosessista.

Tutkimustuloksissa ei käy ilmi lapsen osallisuus ja vaikuttaminen tilojen suunnitteluun. Toisaalta tämä on ymmärrettävää, koska lapset eivät hahmota päiväkodin rakenteiden, liikkumisen ja sujuvuuden näkökulmasta tilojen sijoittelua ja eivätkä näin ollen pysty järkipäisesti ajattelemaan tilojen ja toimintojen sijoittumista. Pro gradussaan (Nummila, 2016, s. 80) on tutkinut lapsen ja lapsiryhmän vaikuttavuutta ja osallisuutta fyysisten tilaratkaisuiden ja suunnittelun tekemisessä ja saanut saman tuloksen, ettei lasten osallisuutta oltu huomioitu suunnittelussa.

Fyysisen varhaiskasvatusympäristön merkitystä ja arjen sujuvuutta edistäviä ratkaisuja tutkimuksessa, tutkija sai saman tuloksen lapsen osallisuudesta ympäristön vaikuttamiseen, jota tutkittiin päiväkodin johtajien ja lastentarhanopettajien puheessa. Tuloksessa kerrotaan lasten osallisuuden jääneen hyvin pieneksi suunnittelun osalta. (Vaajanen, 2018 s. 66)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa sanotaan lasten osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien olevan oikeus. Lasta tulee kuulla ja antaa mahdollisuus vaikuttaa ja osallistua häntä koskeviin asioihin. Suunnitelmat, toteutus ja arviointi tehdään yhdessä, lasten ja työntekijöiden kanssa. Näin

tuetaan ja opitaan demokratiaa ja omia vaikuttamisen mahdollisuuksia. Päiväkodin toiminta ja toiminnan rakenteita tulee kehittää lasta osallista-vaan suunta, jotta kehitykselle olisi mahdollisuus, tulee tarkastella yhteisön toimintakulttuuria ja sen kehittämistä. (Opetushallitus, 2016, s. 24, 30)

Vaikka tutkimuksen tulos lapsen osallisuudesta ja vaikuttamisen mahdollisuuksista jäi oppimisympäristön muutosprosessin tutkimustuloksissa lähes kokonaan näkymättä, ei saatu tulos välttämättä tarkoita, etteivätkö lapset pääsisi vaikuttamaan muutoksen jälkeisessä toiminnassa olevien tilojen muokkaamiseen leikeissä, peleissä ja kaikissa arjen toiminnoissa. Tässä kohtaa herää jälleen ajatus ajan ja resurssin merkityksestä lapsen osallisuuden parempaan huomioimiseen? Tutkimukseni kohdistui varhaiskasvatuksen henkilöstön kertomaan kokemukseen oppimisympäristön muutosprosessista, jatkotutkimusta olisi hyvä tehdä yhteisön lasten näkökulmasta, miten he kokevat osallisuuden ja vaikutusmahdollisuudet oppimisympäristöön ja tila-ajatteluun?

Oppimisympäristön tulee kehittyä, muuttua ja kasvaa lapsiryhmän ja heidän tarpeidensa mukaan. Joka vuosi lapsiaines on lähtökohdiltaan aina erilainen ja tämän myötä myös oppimisympäristöä tulee muokata lasten kanssa, heidän tarpeilleen sopiviksi. Muutosprosessi oppimisympäristön ja toimintakulttuurin ympärillä elää ja muuttaa muotoaan, koskaan muutos ei ole valmis, eikä sen kuulu koskaan valmiiksi tulla. Tietenkin muutokset ovat pienempiä ja tapahtuu pidemmällä aikavälillä kuin tässä tutkimuksessa tehty oppimisympäristön muutosprosessin myötä, mutta valmiiksi se ei tule koskaan. Yhteisö oppii, kehittyy ja kasvaa toinen toistaan kuunnellen. (Kupila, 2016, s. 302)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden yhtenä tehtävänä on viedä eteenpäin laadukkaan varhaiskasvatuksen toteutumista (Opetushallitus, 2016, s. 8) Oppimisympäristön muutoksen loppumetreillä ja tutkimustani tehdessä jäin pohtimaan laadun näkökulmaa, miten voimme varmistua tehdyn muutoksen lisäävän varhaiskasvatuksen pedagogista laatua suhteessa fyysiseen oppimisympäristöön? Sekä, miten voisimme mitata toimintakulttuurin ja oppimisympäristömme laadun toteutumista? Tilanetta tulisi tarkastella pitkällä aikavälillä ja kokonaisuutena. Tuoda näkyväksi sitä mistä lähdettiin liikkeelle, missä mennään nyt ja mihin tavoitellaan, lisäksi tärkeää on kuunnella ja osallistaa. On erittäin tärkeää luoda toimintatapa jossa lapset pääsevät kehittämään ja arvioimaan heidän omaan kulttuuriinsa ja ympäristöönsä liittyviä asioita. On myös tärkeää, että heidän nostamiin epäkohtiin puututaan ja pohditaan yhdessä ratkaisuja tilanteeseen. Näin myös meidän vasun perusteet meitä ohjaavat, toimimaan yhdenvertaisina, tasa-arvoisina ja osallisina kaikessa päiväkodin arjen toiminnoissa. (Opetushallitus, 2016, s. 30)

Perhe ja huoltajat ovat myös laadun mittaamisen väline. Yrityksessämme on perheille hyvät mahdollisuudet vaikuttaa ja olla osallisena oppimisympäristön ja toimintakulttuurin mittaamisessa ja kehittämisessä. Perheille

järjestetään kyselyitä ja niiden tuloksia käydään yhdessä läpi vanhempainilloissa, myös mahdollisia ratkaisuja mietitään yhdessä vanhempien kanssa ja epäkohtiin palataan vielä ratkaisun jälkeen. Kehittämisen kohteen näen perheiden kohdalla enemmän olevan käsitteiden ja sanaston avaamisen ja tulkintojen osalla. On vaikea arvioida, jos ei ymmärrä puhuttua tai kirjoitettua ammattikieltä.

Laadukkaan varhaiskasvatuksen mittaamiseen tarvitaan työkaluja. Karvin laatimat perusteet laadun mittaamiselle sisältää indikaattorit, jotka eivät sellaisenaan sovi mittaamisen työkaluksi, mutta antavat suuntaviivat laadukkaalle varhaiskasvatukselle. Suomessa ei ole kansainväliset standardit täyttävää tai edes valtakunnan tasolla yhtenäistä varhaiskasvatuksen laadun arviointijärjestelmään. Lähivuosina tähän tulee muutos ja saamme kansallisen koulutuksen arvionitikeskuksen laatiman yhtenäisen arviointijärjestelmän. Syksyllä 2018 hankkeen ensimmäinen osa valmistui, *Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset -julkaisu*. Toisen vaiheen valmistuttua saamme käyttööme varsinaisen arviointijärjestelmän. Karvin arviointijärjestelmä toteutetaan varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. (Karila, Kinnunen, Mattila, Nukarinen, Parrila, Repo, Salminen, Sulonen & Vlasov, 2018, s. 67–75)

Varhaiskasvatuksen laatu suhteessa tehtyihin oppimisympäristön muutoksiin on mielenkiintoinen ja oivallinen aihe myös jatkotutkimukselle. Tähän tutkimukseen liittyen voisi verrata aikaisempia asiakaskyselyitä ensi syksynä tehtäviin kyselyihin ja pohtia miten oppimisympäristön muutos näkyy vastauksissa laadun näkökulmasta?

Tämän tutkimuksen tekeminen on ollut hyvin opettavainen ja avartava kokemus. Edellisestä opinnäytetyöstäni on kulunut jo 15 vuotta ja tuntui kun olisi ollut aivan uuden äärellä. Kirjoittaminen ei ole minulle ollut erityisen sujuvaa, myöskin varsinaisessa aiheessa pysyminen vaatii erityistä keskittymistä. Tutkimustulosten analysoinnissa ja johtopäätösten tekemisen vaiheessa, pääsin syvemmälle kokonaisuuden merkityksestä kaikkiin osa-alueisiin varhaiskasvatuksen kentällä. Hyvässä varhaiskasvatuksessa iso osa on päiväkodin johtajan kyvyssä hallita ja organisoida pedagogista kokonaisuutta, mutta tämän lisäksi hyvän johtamisen taakse tarvitaan hyvät rakenteet ja resurssia johtamistyölle.

LÄHTEET

- Arikoski, J. & Sallinen, M. (2007). *Vastarinnasta vastarannalle – johda muutos taitavasti*. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2014). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fonsén, E. Parrila, S. (2016). *Varhaiskasvatuksen pedagoginen johtajuus*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Heinonen, H., Iivonen, E., Korhonen, M., Lahtinen, N., Muuronen, K., Semi, E. & Siimes, U. (2016). *Lasten oikeudet ja aikuisten vastuut varhaiskasvatuksessa*. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Helenius, A. & Lummelahti, L. (2018). *Varhaiskasvatus perusteita*. Helsinki: BoD – Books on Demand.
- Jokinen, A., Juhlia, K. & Suoninen, E. (2012). *Kategoriat, kulttuuri & moraalit*. Tampere: Vastapaino.
- Järvenkallas, S. Karila, K. Kosonen, T. (2017). *Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartta vuosille 2017–2030*. Opetus ja kulttuuriministeriön julkaisu 2017:30. Haettu 17.12.2018 osoitteesta <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80221/okm30.pdf>
- Karila, K. Kinnunen, S. Mattila, V. Nukarinen, T. Parrila, S. Repo, L. Salmi, J. Sulonen, H. Vlasov, J. (2018). *Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset*. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, julkaisu 24:2018. Haettu 3.1.2019 osoitteesta https://karvi.fi/app/uploads/2018/10/KARVI_vaka_laadun-arvioinnin-perusteet-ja-suositukset.pdf
- Kiviniemi, K. (2015). Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa J. Aaltola & R. Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. Jyväskylä: PS-Kustannus, ss. 80–81.
- Kupila, P. (2016). Varhaiskasvatuksen asiantuntijuus oppivassa työyhteisössä. Teoksessa E. Hujala & L. Turja (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-Kustannus, ss. 302.
- Kuuskorpi, M. & Nevari, J. (2018). *Koulusta oppimisen ympäristöksi*. Opetushallitus, oppaat ja käsikirjat 2:2018. Helsinki: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy.

Kuuskorpi, M. (2012). *Tulevaisuuden fyysinen oppimisympäristö*. Väitöskirja. Turku: Painosalma Oy. Haettu 11.4.2019 osoitteesta <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/76724/vaitoskirja2012Kuuskorpi.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Nummila, M. (2016). *Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen ja varhaiskasvatussuunnitelmien ECERS-R Laatu*. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden laitos. Jyväskylän yliopisto. Haettu 3.1.2019 osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/49675/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201605092458.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

OECD. (2018). *Education at a Glance 2018*. OECD indicators, OECD publishing, Paris. Haettu 10.4.2019 osoitteesta https://read.oecd-ilibrary.org/education/education-at-a-glance-2018_eag-2018-en#page3

Opetus- ja kulttuuriministeriö. *Varhaiskasvatuksen historia, nykytila ja kehittämisen suuntalinja*. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:12. Haettu 9.4.2019 osoitteesta <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75258/tr12.pdf>

Opetus- ja Kulttuuriministeriö. (2019). *Varhaiskasvatusten koulutusten kehittämiseen foorumi*. Haettu 21.3.2019 osoitteesta [https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/varhaiskasvatuksen-koulutusten-kehittämiseen-foorumi?fbclid=IwAR0ZjVxZXzq7xrg-qnycaX6ERDV3IUMAyifxMybHdRhFHofPaxX7Ry4NQX_I](https://minedu.fi/artikkeli/-/asset_publisher/varhaiskasvatuksen-koulutusten-kehittamiseen-foorumi?fbclid=IwAR0ZjVxZXzq7xrg-qnycaX6ERDV3IUMAyifxMybHdRhFHofPaxX7Ry4NQX_I)

Opetushallitus. (2016). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016*. Määräykset ja ohjeet 2016:17. Haettu 2.1.2019 osoitteesta https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2018). *Varhaiskasvatusta koskeva lainsäädäntö*. Haettu 2.1.2019 osoitteesta <https://minedu.fi/varhaiskasvatuslait>

Raittila, R. & Siippainen, A. (2017). *Varhaiskasvatuksen pedagoginen toimintaympäristö*. Teoksessa P. Eerola-Pennanen, M. Koivula & A. Siippainen (toim.) E-kirjassa *Valloittava varhaiskasvatus*. Tampere: Vastapaino, ss. 474–484.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. E-kirja: Tammi. Haettu 4.4.2019 osoitteesta <https://www.elibrary.com/reader/9789520400118>

Vaajanen, K. (2018). *Varhaiskasvatusympäristö. Tapaustutkimus päiväkotitiloista päiväkodin johtajien, lastentarhanopettajien ja arkkitehdin näkökulmasta*. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden yksikkö. Tampereen yliopisto. Haettu 27.3.2019 osoitteesta <http://tam-pub.uta.fi/bitstream/handle/10024/104884/1546506071.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Haettu 17.12.2018 osoitteesta: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150580>

Kirjoita tarina, jossa arvioit toteutettua oppimisympäristön muutosprosessia sen eri vaiheissa.

Kirjoita omista muutosprosessin kokemuksista nimettömänä.